

ทักษะและเทคนิคการสอน

เสนอ

อาจารย์สุวกันต์ ศรีทองลัทธิกุล

โดย

1. นางสาวอมรรัตน์ สุริใหญ่ เลขที่ 36
  2. นางสาวชินรัตน์ กุดราศรี เลขที่ 9
  3. นางสาวอภิญญา จุฑารัตน์ เลขที่ 35
  4. นางสาวจันทรา ยาระญาณ เลขที่ 2
  5. นางสาวนันทิดา ทรงกรด เลขที่ 14
  6. นางสาววิราภา มั่งมี เลขที่ 23
- โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย คบ. 5/2

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา

ทักษะการสอน

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความหมายและความสำคัญของการฝึกทักษะการสอน	1
ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน	4
ทักษะการเร้าความสนใจ	7
ทักษะการตั้งคำถาม	12
ทักษะการใช้สื่อการสอน	16
ทักษะการเล่าเรื่อง	17
ทักษะการเสริมแรง	20
ทักษะการใช้วาจา กริยาท่าทาง	23
ทักษะการใช้กระดานดำ	24
ทักษะการอธิบายและยกตัวอย่าง	27
ทักษะการสรุปบทเรียน	29
ทักษะการสอนกลุ่มใหญ่	32
ทักษะการสอนกลุ่มเล็ก	35
ทักษะการสอนรายบุคคล	37
ทักษะการใช้เพลง	40
วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ	43
บรรณานุกรม	

คำนำ

รายงานเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการ
สอน ซึ่งได้แก่ ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ทักษะการเข้าความ
สนใจ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการใช้สื่อการสอน ทักษะการ
เล่าเรื่อง ทักษะการเสริมแรง ทักษะการกริยาท่าทางและวาจา
ทักษะการใช้กระดานดำ ทักษะการอธิบาย และยกตัวอย่าง
ทักษะการสรุปบทเรียน ทักษะการสอนกลุ่มใหญ่ ทักษะการสอน
กลุ่มเล็ก ทักษะการสอนรายบุคคล ทักษะการใช้เพลง และวิธี
สอนแบบแสดงบทบาทสมมติ ในเนื้อหาที่กล่าวมานี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการเรียนการสอนในรายวิชาทักษะการสอน

ในการทำรายงานนี้ผู้รายงานของของคุณสำนักวิทยบริการ
ที่ให้คำแนะนำหาข้อมูลและคณาจารย์ที่คอยให้คำปรึกษา ในการหา
ข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูล เรียบเรียงเนื้อหาจนสำเร็จ และ ทุก ๆ
คนที่มีส่วนทำให้รายงานเล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อมรรัตน์ สุริใหญ่

และคณะ

ปฐมวัย คบ. 4/3

ทักษะและเทคนิคการสอน

ความหมายของการฝึกทักษะการสอน

ทักษะการสอน หมายถึง ประสิทธิภาพทางการสอนของครู อันจะส่งผลไปถึง กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับต่าง ๆ การสอนเป็นหน้าที่โดยตรงของครูในอันที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีจากไม่รู้ไปเป็นรู้ (Cognitive Domain) จากทำไม่ได้เป็นทำได้ (Psychomotor Domain) มีทัศนคติที่ดี มองเห็นคุณค่า (Affective Domain) การสอนไม่หมายเพียงการบอกให้นักเรียนจดบรรยายให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ฯลฯ แต่เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่หมายถึงการจัดกิจกรรมอุปกรณ์ต่าง ๆ และแนะแนวทางในการเรียนทุกสถานการณ์ให้แก่ นักเรียน หรือ หมายถึงการชี้แจงช่วยเหลือแนะนำจัดหาวัสดุและส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่เขาอยากรู้อยากเรียน นั่นคือครูต้องมีเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมบางอย่าง เพื่อให้เด็กงอกงามและพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ตามความมุ่งหมายของการศึกษา

ครูบางคนทำการสอนมาเป็นเวลานานปี มีความภาคภูมิใจที่จะพูดให้ใคร ๆ ทราบว่า ตนมีประสบการณ์ในการสอน การเอาเวลาเป็นตัววัดเช่นนี้ ยังไม่ถูกต้องนัก หากการสอนของครูนั้นขาดเทคนิควิธีการ การจะให้ได้ดีมาซึ่งเทคนิค วิธีการนั้นสามารถทำได้ 2 วิธี คือ 1. การศึกษาภาคทฤษฎีอย่างจริงจัง ทั้งจากเอกสารดูแบบอย่างที่ดี และฝึกวิเคราะห์และ 2. ศึกษาภาคปฏิบัติ โดยการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดทักษะการชำนาญในการสอน

ขอข่ายและความสำคัญของการฝึกทักษะการสอน

ปัญหาเรื่องวิธีสอน ของครูเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในทางการศึกษา เมื่อใดที่มีการพูดถึงถึงปัญหาของการศึกษาจะมี ปัญหาเรื่องวิธีสอนของครูรวมอยู่ด้วยเสมอโดยเฉพาะในแง่ที่ว่าครู ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนยังใช้วิธีการบรรยาย เป็นหลัก เน้นให้นักเรียนท่องจำเนื้อหาเป็นส่วนใหญ่โดยขาด วิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักวิธีการของการเรียนรู้ ให้ค้นพบ ความสามารถของตนเองให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ปัญหา ดังกล่าวนี้อยู่ในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะระดับ ประถมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการเรียนทุกระดับนักเรียน จึงไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ในระดับต้นกับระดับสูงขึ้นไปได้ ไม่ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำงานร่วมกับ คนอื่นได้ยาก เด็กเป็นเหมือนตุ๊กตาไขลานที่จะต้องบอกให้ทำจึง จะทำได้ ปัญหาดังกล่าวนี้อาจแก้ไขได้ถ้าครูเปลี่ยนวิธีสอน เสียใหม่

ในแง่ของทฤษฎี นักการศึกษาได้เสนอเทคนิควิธีสอนไว้ หลายรูปแบบและนำมาสู่การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้นักศึกษาที่จะออกไปเป็นครุมีความรู้ความเข้าใจ และ ดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ปรากฏว่านักศึกษาจำ ได้แต่ขั้นตอนวิธีสอนแต่ละวิธีเท่านั้น โดยที่ไม่สามารถแปลทฤษฎี ออกไปสู่การปฏิบัติจริงได้ นั่นคือ ช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างทฤษฎี กับปฏิบัติ จึงเป็นความล้มเหลวอย่างหนึ่งในการเรียนการสอน เพื่อ ลดช่องว่างดังกล่าวนี้ จึงได้เกิดวิธีการที่จะให้นักศึกษาได้ฝึก ปฏิบัติในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด เพื่อให้ นักเรียนได้มีโอกาสแก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้เกิดค ความเข้าใจและ เกิดทักษะในเทคนิคการสอนต่าง ๆ ก่อนออกไปประสบปัญหาการ สอนในโรงเรียนจริง ๆ

ในกระบวนการสอนของครูนั้น จะประกอบด้วยขั้นต่าง ๆ คือ การนำเข้าสู่บทเรียน การสอนเนื้อหาใหม่ การสรุปบทเรียน และ

การวัดผลซึ่งในแต่ละขั้นตอนครูย่อมใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ การเรียนการสอนได้เกิดผลตามความมุ่งหมายของบทเรียนใน บรรดาวิธีการต่าง ๆ นั้น สิ่งที่เห็นได้ง่าย ๆ คือ

1. การแนะนำบทเรียน
2. การใช้ท่าทางประกอบในการสื่อความหมาย
3. การตั้งคำถาม
4. การออกคำสั่งหรือแนะแนว
5. การเล่าเรื่องหรือบรรยายในลักษณะต่าง ๆ
6. การเร้าความสนใจ
7. การชมเชยให้กำลังใจ
8. การเขียนกระดานดำ
9. การใช้อุปกรณ์
10. การสาธิต
11. การจัดกิจกรรมให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนหรือเรียน ด้วยตนเอง
12. การให้งานและช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนทำงาน

ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพที่ดีนั้น นอกจากจะใช้วิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวนี้แล้วครูยังต้องคำนึง บรรยากาศของชั้นเรียน ทักษะของนักเรียนต่อตัวครูและสภาพ ของห้องเรียน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่จะทำให้การเรียนการสอน ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ได้และชวนให้ถามเพื่อค้นหาคำตอบ ต่อไปอีกว่า แต่ละอย่างดังกล่าวนี้มีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมของ ครูอย่างไร

แม้ครูจะมีความเข้าใจในระเบียบวิธีสอนและมีทักษะในการ สอนเป็นอย่างดีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเพื่อให้การสอนบังเกิดผลก็คือ ลักษณะของบทเรียน อุปกรณ์การสอน สภาพแวดล้อมและ ปฏิกริยาจากผู้เรียน ซึ่งจะช่วยเป็นแนวทางให้ครูตัดสินใจในการ เลือกใช้วิธีสอนและทักษะการสอนอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ลักษณะของบทเรียน เนื้อหาในบทเรียนเป็นตัวตีกรอบให้ครูเลือกทักษะและเทคนิควิธีสอน เมื่อครูจะสอนเนื้อหาใด ต้องพิจารณาว่าจะใช้เทคนิคใดจึงจะเหมาะสมหรือจำเป็นต้องใช้หลาย ๆ เทคนิครวมกัน

อุปกรณ์การสอน การเลือกเทคนิคได้เหมาะสมกับเนื้อหาแต่ยังขาดอุปกรณ์การสอนก็ ยังใช้ไม่ได้ เช่น การสอนแบบสาธิตและอุปกรณ์แต่ละชนิดย่อมมีขอบเขตจำกัด นำมาประกอบการสอนได้เพียงบางเรื่องบางอย่าง ถ้าจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงต้องอาศัยอุปกรณ์หลายอย่างสำหรับประกอบการสอนเนื้อหาเพียงเรื่องเดียว เช่น เรื่องกบ อาจใช้ของจริง สไลด์แสดง วงจรชีวิตกบ แผนภูมิแสดงว่าส่วนประกอบของกบ ฯลฯ

สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมย่อมเป็นสิ่งสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้เทคนิคการสอนของครู เช่น สภาพห้องเรียนที่มีโต๊ะเก้าอี้ตายตัว ห้องเรียนใหญ่เกินไปขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร

ปฏิภิกิริยาจากผู้เรียน สภาพของผู้เรียนที่ครูพึงสังเกตและนำมาใช้ในการตัดสินใจเลือกใช้ทักษะการสอน คือ

ความสนใจ

ความรู้ความเข้าใจ

ความมีส่วนร่วมในการเรียน

ทัศนคติ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ปัญหาเหล่านี้ ครูอาจต้องใช้วิธีการ แปลความ หรือตีความจากท่าทาง สีหน้า และบทบาทที่นักเรียนแสดงออกในการ เรียนแต่ละครั้ง ความสามารถของครูในการติดตามให้ทันว่าผู้เรียนอยู่ในสภาวะเช่นใด จะช่วยให้ครูใช้ทักษะการสอนต่าง ๆ ได้ผลดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนการฝึกทักษะการสอน

การฝึกทักษะการสอนแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เตรียมตัว

ระยะที่ 2 ปฏิบัติ

ระยะที่ 1 เตรียมตัว

นักศึกษาต้องศึกษาเกี่ยวกับลักษณะที่จะฝึกที่ละชนิด จนกระทั่งเข้าใจดีสำหรับวิธีดำเนินการในระยะที่ 1 นั้น อาจทำเป็นขั้น ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาจากเอกสาร กล่าวคือ นักศึกษาจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของทักษะที่จะทำการฝึกจากเอกสาร เป็นการล่วงหน้า แล้วฟังคำบรรยายของอาจารย์เพิ่มเติมในชั่วโมงเรียน และซักถามข้อสงสัย

ขั้นที่ 2 ดูแบบอย่างที่ดี แบบอย่างดังกล่าวได้แก่ เทปบันทึกภาพสไลด์และการสาธิต เป็นต้น โดยดูทั้งวิธีการและวิธีใช้ พร้อมทั้งให้มีการอธิบายแบบอย่างดังกล่าวประกอบจนเกิดความเข้าใจ

ขั้นที่ 3 ฝึกวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์ทักษะตามเกณฑ์ที่ได้ศึกษาในข้อ 1 และข้อ 2 โดยอาจวิเคราะห์จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้ เช่น อาจวิเคราะห์จากเทปบันทึกภาพที่อัดไว้ จากเสียงที่บันทึกหรือจากบทเรียนที่เตรียมไว้หรือจากบันทึกการสอนแบบจุลภาค

ขั้นที่ 4 ทำแบบฝึกหัด จากสถานการณ์การสอนต่าง ๆ ที่กำหนดให้ โดยให้นักศึกษาลองคิดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้ทักษะที่ต้องการฝึก เพื่อจะได้แก้ไขจุดบกพร่องก่อนที่จะลงมือทำ บันทึกการสอนแบบจุลภาค เช่น ให้ฝึกตั้งคำถามตามสถานการณ์ที่กำหนดให้เป็นต้น

ขั้นที่ 5 เลือกบทเรียนที่จะทดลองฝึกสอนแล้วทำบันทึกการสอนแบบจุลภาคอย่างละเอียด โดยคำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างบทเรียนกับทักษะที่จะฝึกไว้และระดับของผู้เรียน

ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 100) ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง ทักษะที่ครูใช้ในการจัดกิจกรรมก่อน เริ่มสอนเนื้อหาใน ทุกวิชา เพื่อเป็นการเตรียมนักเรียนให้มีความคิดที่กำลังเรียน เรื่องอะไร สามารถนำเอาความรู้และทักษะที่นักเรียนมีอยู่เดิมมา สัมพันธ์กับบทเรียนที่ครูสอนได้นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนเข้าใจ ความมุ่งหมายของบทเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมากครูจะใช้ เวลาประมาณ 5 – 10 นาที สำหรับนำเข้าสู่บทเรียน

อัญชลี แจ่มเจริญ (2523 : 176) การนำเข้าสู่เรื่องเป็น กิจกรรมที่ครูทำเมื่อเริ่มต้นสอน จุดประสงค์เพื่อดึงดูดความสนใจ ของนักเรียนให้มาอยู่ที่การสอนของครู นักเรียนสามารถเข้าใจ ความหมายของบทเรียนชัดเจนขึ้น นักเรียนรู้ว่าต่อไปจะเรียนเรื่อง อะไร สามารถนำความรู้และทักษะที่มีอยู่มาสัมพันธ์กับบทเรียนที่ ครูจะสอนได้ ใช้เวลาประมาณ 5 – 10 นาที

นักการศึกษาได้ให้วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนดังนี้

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 100 – 101)

1. ใช้อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหา เช่น ฉายวีดีโอ ให้ดูภาพ ให้ดูของจริง
2. ใช้คำถาม เพื่อเชื่อมประสบการณ์เดิมของนักเรียนไปสู่ ประสบการณ์ใหม่

3. ให้นักเรียนสาธิตกิจกรรมที่สัมพันธ์กับบทเรียน เช่น ให้นักเรียนสาธิตการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ สาธิตการอาบน้ำเด็ก เป็นต้น

4. เล่านิทาน หรือ เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียน

5. ร้องเพลง ให้สัมพันธ์กับเรื่องที่จะเรียน เช่น ร้องเพลงพินเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน เรื่องการแปรงพิน

6. ตั้งปัญหาหรือเล่นเกมทายปัญหา

7. การแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง การที่ครูกำหนดสถานการณ์หรือเงื่อนไขให้ แล้วให้นักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไร

อัญชลี แจ่มเจริญ (2523 : 176)

วิธีนำเข้าสู่เรื่องมีหลายวิธี เช่น นำโดย

1. ใช้อุปกรณ์การสอนทั้งหลาย เช่น ของจริง , หุ่น, ภาพ, แผนภูมิ
2. ร้องเพลง หรือ เล่นละคร
3. เล่านิทาน เล่าเรื่อง เล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ
4. ตั้งปัญหา ทายปัญหา อาจโดยการทดลองหรืออภิปราย
5. สนทนาซักถาม
6. ทบทวนบทเรียนเดิมที่สัมพันธ์กับบทเรียนใหม่
7. การแสดงบทบาท
8. สั่งให้นักเรียนทำบางสิ่งบางอย่างที่สัมพันธ์กับบทเรียน เช่น ขยายปอดสุดลมหายใจเข้าออก

สุพรรณิ ศรีคุณ (2527 : 188)

วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนทำได้ดังนี้

1. เสนออุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหา

2. เล่านิทาน เล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ
3. ร้องเพลง เล่นละคร
4. ทบทวนบทเรียนเดิมให้สัมพันธ์กับบทเรียนใหม่
5. ตั้งปัญหาทายปัญหา
6. สนทนาซักถาม
7. การแสดงบทบาทสมมติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการฝึกทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน

1. ควรรู้ประสบการณ์เดิมของนักเรียน หากนักเรียนรู้แล้ว อาจไม่สนใจบทเรียนเท่าที่ควร แต่ ถ้าไม่มีประสบการณ์นั้นเลยก็จะเชื่อมโยงไปสู่เรื่องที่สอนไม่ได้
2. ศึกษาเนื้อเรื่องที่สอนและพิจารณาเลือกกิจกรรมให้ผสมผสานกันให้ดีที่สุด
3. ศึกษากิจกรรมที่จะนำมาใช้ให้ถ่องแท้ เช่น ถ้าจะใช้อุปกรณ์การสอนก็ต้องหาวิธีใช้อุปกรณ์นั้น
4. สำรองตนเองว่ามีความถนัดทางใดเป็นพิเศษ แล้วลองใช้ความถนัดนั้นให้เป็นประโยชน์
5. บุคลิกและท่าทาง การพูดจาของผู้ฝึก

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 101)

ข้อเสนอแนะในการนำเข้าสู่บทเรียน

1. ศึกษาเนื้อเรื่องที่จะสอน และพิจารณาเลือกกิจกรรมให้เหมาะสม
2. ศึกษากิจกรรมที่จะนำมาใช้ให้ถ่องแท้ เช่น ถ้าจะเล่านิทานโดยการใช้หุ่นก็ต้องรู้เทคนิคการเชิดหุ่นให้สนุกสนาน

3. ควรรู้ประสบการณ์ของนักเรียน เพื่อหาวิธีให้นักเรียนสนใจยิ่งขึ้น ถ้าไม่มีประสบการณ์เดิมเลยก็เชื่อมโยงไปสู่เรื่องที่จะสอนไม่ได้

อัณฺชลิ แจมเจริญ (2523 : 176)

1. ควรรู้ประสบการณ์หรือความรู้ของนักเรียน เพื่อหาวิธีให้นักเรียนสนใจ หากไม่มีประสบการณ์เดิมเลยก็เชื่อมโยงไปสู่เรื่องที่จะสอนไม่ได้

2. ศึกษาเนื้อเรื่องที่สอน และพิจารณาเลือกกิจกรรมให้ผสมกลมกลืน

3. ศึกษากิจกรรมที่จะนำมาใช้ให้ถ่องแท้ เช่น ถ้าจะใช้อุปกรณ์การสอนก็ต้องศึกษาอุปกรณ์นั้น ๆ ถ้าจะเล่านิทานก็ต้องจำเรื่องราวได้แม่นยำ มีวิธีเล่าอย่างสนุกสนาน

ทักษะการเร้าความสนใจ

อัณฺชลิ แจมเจริญ (2530 : 226 – 227)

ทักษะการเร้าความสนใจ คือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน และติดตามกิจกรรมโดยตลอด มีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการสอนไปแบบต่าง ๆ ก่อนที่ผู้เรียนจะเกิดความเบื่อหน่าย พฤติกรรมต่อไปนี้เป็นพฤติกรรมที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน

1. การเคลื่อนไหวของครู จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งอย่างมีจุดหมาย

2. ท่าทางของครู หมายถึง ท่าทางการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น บอกความเร็ว และทิศทาง บอกขนาดใหญ่ เล็ก ฯลฯ

3. การเปลี่ยนจุดประสาทสัมผัส เป็นการเปลี่ยนประสาทสัมผัสการรับรู้ เช่น ฟัง เป็นการดู อ่านเป็นการเขียน อภิปราย เป็นการลงมือทำ หรือเปลี่ยนจุดสนใจที่ใช้ประสาทสัมผัสเดียวกัน เช่น จากดูกระดานดำไปดูภาพยนตร์ ฟังครูเปลี่ยนเป็นฟังเทป ฯลฯ

4. การให้นักเรียนมีส่วนร่วม ร่วมพูด แสดงความคิดเห็น ร่วมทำกิจกรรมตลอดเวลา

เทคนิคการสร้างความสนใจมีดังนี้

1. การใช้อุปกรณ์การสอน เช่น ให้อัปกระหว่างบัตรคำกับรูปภาพ ทายภาพเรียงลำดับภาพตามเรื่องและเล่าเรื่องราว ให้ต่อเติมรูปภาพให้สมบูรณ์ ฯลฯ

2. การแสดงท่าทางประกอบ เช่น สีน้หน้าท่าทาง หัว แขน มือ สื่อความหมาย

- ผู้สอนใช้ท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง ทำท่าทางให้เห็นจริงจั่ง เคลื่อนไหวไปตามจังหวะเหมาะสม

- ผู้สอนนำผู้เรียนให้ลุกขึ้นเต้นตามจังหวะ หรือเพลงที่ร้องอย่างง่าย ๆ อาจให้นักเรียนปรบมือก้าวเท้าไปข้างหน้า หลังข้าง ๆ ยกแขน ใช้มือรำ ไปตามเพลง หรือชักชวนให้ทำท่าทางกริยาเป็นสัตว์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถบ่อยครั้ง ๆ ละ

1 – 2 นาที

3. การร้องเพลง เลือกเพลงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนโดยตรง ทุกคนร้องได้หรือได้เรียนรู้มาแล้วในช่วงชั่วโมงขับร้องดนตรี การร้องเพลงเพื่อสร้างความสนใจครั้งหนึ่ง ๆ ควรใช้เวลา สั้น ๆ ประมาณ 1

– 2 นาที ทำได้บ่อย ๆ เช่น อาจให้ร้องในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน ชั้นสรุปก็ได้ทั้งสิ้น หรือเมื่อผู้สอนเห็นว่าบรรยากาศในชั้นเริ่มน่าเบื่อหน่าย

4. การเล่าเรื่องสั้น ควรมีตัวละครเพียง 2 – 3 ตัว กริยา สีน้หน้า ท่าทาง น้ำเสียง มีชีวิตชีวาตามท้องเรื่อง

5. การตั้งปัญหาต้องให้เกี่ยวข้องกับบทเรียน เหมาะแก่วัยของเด็ก อาจตั้งได้ดังนี้

1) ตั้งปัญหาถามจากอุปกรณ์การสอน เช่น ให้อูแพนที่ เพื่อหาเส้นเดินทางไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อุบลฯ) ได้อย่างไร

2) ทายปัญหา โดยตั้งคำถามว่า อะไรเอ่ย...?

3) ตั้งปัญหาโดยให้คิดเติมภาพ ปืนตอน ๆ ไป พร้อมกับให้ผู้เรียนทายว่าเป็นภาพอะไร เช่น ต่อกภาพประเทศไทย ซึ่งอาจจะเป็นชิ้นส่วนของภาพ หรือเส้นต่อกภาพ

4) ตั้งปัญหาโดยตั้งสถานการณ์ขึ้นมา แล้วให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบ สถานการณ์อาจมาจากข่าว น .ส.พ. เหตุการณ์ปัจจุบัน หรือสถานการณ์ที่เราสมมุติขึ้น ฯลฯ

5) ให้ผู้สอนตอบปัญหาจากการที่ได้ประสาทสัมผัส เช่น ให้อรับฟังเสียง จับต้อง ฯลฯ

6) ตั้งปัญหาจากการสนทนาซักถาม เพื่อให้ผู้เรียนตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเห็น

7) การซักถามทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวผู้เรียน แล้วโยงไปสู่บทเรียนหรือความรู้ เช่น เด็กเดินทางมาโรงเรียนอย่างไร เพื่อโยงไปสู่การคมนาคม

8) เกมส้เจียบ เช่น ให้อแสดงบทบาท เป็นบุรุษไปรษณีย์ แล้วตั้งปัญหาให้ผู้เรียนทาย

6. แสดงบทบาท อาจทำได้หลายวิธี เช่น ผู้เรียนดูสถานการณ์ที่นักเรียนสร้างและแสดงบทบาท

7. การเล่นเกมส้ สิ่งสำคัญคือก่อนการเล่นเกมส้ผู้สอนจะต้องอธิบายเกมส้ นั้น ๆ ให้อเข้าใจชัดเจนและบอกกติกาของการเล่นให้อเข้าใจชัดเจน ตัวอย่างเกมส้ที่จะนำมาประกอบการสอน

สุวรรณี ศรีคุณ (2527 : 194)

การเร้าความสนใจ หมายถึง การกระตุ้นให้อผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนอยู่ตลอดเวลา ไม่เบื่อหน่ายในการเรียน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาจะมีช่วงความสนใจสั้น ครูผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ มาช่วยกระตุ้นและควบคุมความสนใจของผู้เรียน ให้อยู่กับบทเรียนตลอดเวลา

เทคนิคหรือวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจการสอนของครูนั้น ทำได้หลายวิธีเช่น การเคลื่อนไหวของครู การใช้น้ำเสียง การเปลี่ยนแปลงอิริยาบถ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

การเร้าความสนใจใช้ได้ทุกขั้นตอนของการสอน ตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอนจนถึงขั้นสรุป ซึ่งครูผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคการเร้าความสนใจเป็นระยะ ๆ

ความมุ่งหมายของการฝึกทักษะ หลังจากได้ฝึกทักษะนี้แล้ว ผู้สอนจะมีความสามารถดังนี้

1. เรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ในการเร้าความสนใจของผู้เรียน และสามารถเลือกวิธีการเร้าความสนใจต่าง ๆ มาใช้ได้เหมาะสม
2. เกิดความชำนาญในการเร้าความสนใจ โดยวิธีการแปรเปลี่ยนวิธีสอนไปในลักษณะต่าง ๆ
3. สามารถนำวิธีต่าง ๆ เล่านั้น ไปใช้ในการสอนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียน

1. มีความพร้อมที่จะเรียนในบทเรียนที่ครูสอน
2. มีความสนใจในบทเรียนอย่างสม่ำเสมอตลอดช่วงเวลาเรียน
3. มีความเข้าใจในบทเรียนดี เนื่องจากเกิดการเรียนรู้จากวิธีการหลาย ๆ แบบที่นอกเหนือจากการฟังครู

การเร้าความสนใจ หมายถึง การกระตุ้นให้ให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนไม่เบื่อหน่ายในการเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาจะมีช่วงความสนใจสั้น ครูจะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ มาช่วยกระตุ้นและควบคุมความสนใจของนักเรียนให้อยู่กับบทเรียนตลอดเวลา

เทคนิคหรือวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจการสอนของครูนั้น ทำได้หลายวิธี เช่น การเคลื่อนไหวของครู การใช้น้ำเสียง การเปลี่ยนแปลงอิริยาบถ การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

องค์ประกอบของทักษะเร้าความสนใจ

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 106)

1. การเคลื่อนที่ของครู การเคลื่อนที่ของครูในชั้นเรียน อาจจะเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปที่หนึ่งอย่างมีจุดหมาย ไม่ใช่เคลื่อนไปมาอย่างเลื่อนลอย หรือเดินไปมาอยู่ตลอดเวลา เช่น เดินไปที่กระดานดำ เดินไปดูงานของนักเรียน ฯลฯ
2. การใช้ท่าทางของครู ได้แก่ การแสดงท่าทางด้วยมือ ร่างกาย หรือศีรษะ เพื่อประกอบคำพูดให้เห็นภาพ ให้เห็นความสำคัญ ให้เข้าใจอารมณ์ หรือบอกรูปร่างขนาด ฯลฯ
3. การเปลี่ยนลีลาในการพูดของครู ได้แก่ การเปลี่ยนวิธีพูดด้วยจังหวะเร็ว ช้า สูง ต่ำ หนักเบา รวมทั้ง เน้นคำ วลี หรือหยุดการพูดชั่วคราว
4. การเปลี่ยนประสาทสัมผัส ได้แก่ การแปรเปลี่ยนประสาทการรับรู้ของนักเรียน เช่น เปลี่ยนจากการฟังเป็นดู จากอ่านเป็นเขียน จากอภิปรายเป็นลงมือทำ หรือเปลี่ยนจากกระดานดำเป็นดูภาพยนตร์ ซึ่งจุดที่จะต้องเพ่งดูต่างกัน เป็นต้น
5. การให้นักเรียนมีส่วนร่วมร่วมพูด ได้แก่ การเปิดโอกาสให้นักเรียนพูด ถาม และตอบคำถาม ออกความคิดเห็น เสนอแนะ เป็นต้น

6. การให้นักเรียนเคลื่อนที่ ได้แก่ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติ เช่น ทดลองเล่นละคร ร้องเพลง ไปหาข้อมูลจากจุดที่กำหนด ทำงานกลุ่ม เป็นต้น

เทคนิคการสร้างความสนใจมีดังนี้

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 106)

1. การใช้ท่าทางประกอบ เช่น ศรีษะ แขน มือ สื่อความหมาย
  - 1.1 ครูใช้ท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง ทำท่าทางให้เห็นจริงจัง เคลื่อนไหวไปตามจังหวะเหมาะสม
  - 1.2 ครูนำนักเรียนให้ลุกขึ้นเต้นตามจังหวะเพลงหรือชักชวนให้ทำท่าทางและเลียนเสียงสัตว์
2. การใช้อุปกรณ์การสอน เช่น ให้อุปกรณ์ให้สมบูรณ์ ให้จับคู่ระหว่างรูปภาพกับบัตรคำ ฯลฯ
3. การร้องเพลง เลือกเพลงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนโดยตรง ทุกคนร้องได้หรือได้เรียนรู้มาแล้วในช่วงชั่วโมงขบร้องดนตรี
4. การเล่าเรื่องสั้น ควรมีตัวละครเพียง 2 – 3 ตัว กริยา สีนหน้า ท่าทาง น้ำเสียง มีชีวิตชีวาตามท้องเรื่อง
5. การแสดงบทบาท อาจทำได้หลายวิธี เช่น นักเรียนดูสถานการณ์ที่นักเรียนสร้างและแสดงบทบาท
6. การเล่นเกม สิ่งสำคัญคือก่อนเล่นเกม ครูจะต้องอธิบายเกมนั้น ๆ ให้เข้าใจชัดเจนและบอกกติกาของการเล่นให้เข้าใจชัดเจน ตัวอย่างเกมที่นำมา ประกอบการสอน เช่น เกมอะไรเอ่ย เกมต่อภาพ ฯลฯ

วิธีการที่ครูจะนำมาใช้ในการสร้างความสนใจ มีดังนี้คือ สุพรรณิ ศรีคุณ (2527 : 196 – 197)

1. การเคลื่อนไหวของครูขณะทำการสอน การที่ครูนั่งหรือยืนอยู่กับที่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนต้องฟังไปที่จุด ๆ เดียว ย่อมก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย ฉะนั้นขณะที่ครูสอนโดยการบรรยายหรืออธิบาย ควรได้เปลี่ยนที่ยืนบ้าง เดินไปเขียนกระดานบ้าง แต่ก็ไม่ควรเดินกลับไปกลับมาที่หน้าชั้นจนนักเรียนเวียนศีรษะ

2. การใช้ท่าทางประกอบการสอน ผู้สอนควรฝึกใช้สีหน้า ท่าทาง หัว แขน มือ เป็นการสื่อความหมายและประกอบการพูด เช่น ใช้มือประกอบท่าทางตามเนื้อเรื่อง ตามระดับเสียง ตามจังหวะ ฯลฯ พยักหน้ารับ เมื่อนักเรียนตอบคำถามถูก หรือส่ายหน้ายิ้มน้อย ๆ เพื่อมิให้นักเรียนเสียกำลังใจเมื่อตอบคำถามผิด เป็นต้น การใช้ท่าทางประกอบการสอนควรเกิดขึ้นอย่างมีเจตนาที่จะให้ความหมายแก่ผู้เรียนและควรทำให้เกิดความกลมกลืนกับการสอน

3. การใช้ถ้อยคำและเสียง ถ้อยคำและเสียงในการสอน มีส่วนสำคัญมากเพราะเป็นการสื่อความหมายจากครูไปยังนักเรียน ถ้อยคำที่พูดควรแสดงให้เห็นความสุภาพ และควรฝึกใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องตามความนิยมเหมาะสมกับผู้เรียน ใช้คำสุภาพนุ่มนวล ไพเราะ น่าฟัง เสียงที่สอนนักเรียนควรมีความชัดเจนพอเหมาะ ไม่ดังหรือเบา ไม่ช้าหรือเร็วเกินไป เสียงพูดที่ดีจะต้องมีระดับเสียงสูงเสียงต่ำ เน้นหนัก เบา ทำให้การสอนมีชีวิตชีวาเสียงที่แจ่มใส นุ่มนวล ชวนฟังจะทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ง่วงเหงา หรือตึงเครียด

4. การเว้นระยะ การหยุดเว้นระยะในการพูด การอธิบาย จะทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจขึ้น ครูผู้สอนจะต้องรู้จักจังหวะในการหยุดเว้นระยะ เช่น หยุดเว้นระยะให้นักเรียนมีเวลาคิด หรือหยุดเว้นระยะ เมื่อเห็นว่านักเรียนขาดความสนใจ

5. การใช้สื่อการสอนเพื่อเร้าความสนใจ สื่อการสอน นอกจากจะเป็นเครื่องช่วยให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ แล้ว ยังช่วยให้นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้นโดยครูจะให้นักเรียนได้เรียนโดยใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้หลาย ๆ ทาง และจะใช้เทคนิควิธีสอนต่าง ๆ เพื่อมีให้นักเรียนเกิดความเบื่ อหน่าย เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกมทายปัญหา การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ ซึ่งมีวิธีการเหล่านี้ถือว่าเป็นสื่อการสอนด้วย

6. การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการสอน การที่ครูพูดอยู่คนเดียว แล้วให้นักเรียนมีหน้าที่ฟัง ทำให้เกิดความเบื่ อหน่าย การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนนั้น อาจทำได้ 3 ลักษณะคือ

1) ครูกับนักเรียนทั้งกลุ่ม ครูจะเป็นผู้พูดหรือถามนักเรียนทั้งหมดไม่เน้นเฉพาะรายบุคคล

2) ครูกับนักเรียนแต่ละคน ครูพูดหรือถามเจาะจงไปยังนักเรียนคนใดคนหนึ่ง

3) นักเรียนกับนักเรียน โดยครูอาจจะโยนคำถามคำตอบ ของนักเรียนคนหนึ่ง ให้นักเรียนคนอื่น คิด หรือตอบขยายความ โดยครูไม่เข้าไปรวมออกความคิดเห็นด้วยแต่จะช่วยเป็นผู้นำ ให้เกิดอภิปราย เพื่อจะฝึกให้นักเรียนเกิดความกล้าและมีอิสระที่จะคิดพูด หรือแสดงออกอย่างเต็มที่

วิธีการเร้าความสนใจทั้ง 6 วิธีนี้ เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม ที่ควรนำมาฝึกหัดในการสอนอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเร้าความสนใจจะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสอนแต่ผู้สอนก็ไม่ควรจะใช้จนลืมนึกถึงปัจจัยในการสอนอื่น ควรจะพิจารณาใช้วิธีการเร้าความสนใจให้เหมาะสมที่สุดกับบทเรียนและกับผู้เรียนที่กำลังสอนอยู่

ทักษะการใช้คำถาม

(บุญธรรม บัวทอง) การใช้คำถามเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เราใช้กันมากในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต เพื่อให้เกิดปัญญาในกระบวนการเรียนการสอน การใช้คำถามเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของครู ที่ตั้งคำถามเพื่อให้ได้คำตอบตรงประเด็น ที่ต้องการหรือเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ที่ตั้งเอาไว้ว่าจะให้เด็กเกิดอะไร

(ปรีชา เศรษฐีธร : 2524) ทักษะการใช้คำถามก็เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดให้แก่ผู้เรียน ได้รับความสนใจ ขยายความคิด และใช้วัดความเข้าใจ และความสามารถของผู้เรียน

(สุพิน บุญชูวงศ์ : 2530 : 103) ทักษะการใช้คำถาม เป็นการให้นักเรียนใช้ความคิดทั้งในด้าน เหตุผล สร้างสรรค์ วิเคราะห์ปัญหาและต้องการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสอน เพื่อพัฒนาความคิดของตนเอง ในการที่จะให้บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าวครูย่อมมีกลวิธีในการสอนหลายอย่าง

สรุป การใช้คำถาม เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เราใช้กันมากในชีวิตประจำวันการใช้คำถามจัดเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดให้แก่ผู้เรียน ได้รับความสนใจ ขยายความคิดและใช้วัดความเข้าใจและความสามารถของผู้เรียน

ประเภทของคำถาม

สุพรรณิ ศรีคุณ (2527 : 180 – 183) ได้แบ่งประเภทของคำถามไว้ดังต่อไปนี้

อาจจัดประเภทของคำถามที่จะใช้เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนเป็นไปด้วยดีไว้สามประเภท ดังนี้

1. คำถามที่ใช้ความคิดพื้นฐาน เป็นคำถามง่าย ๆ ไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดสูงนัก เราใช้คำถามชนิดนี้ เพื่อให้นักเรียนระลึกถึงความรู้เดิมหรือเพื่อให้พิจารณาจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น คำถามลักษณะนี้แบ่งออกได้เป็นสองประเภทดังนี้

1.1 ความจำ

1.2 การสังเกต

2. คำถามเพื่อการคิดค้น เป็นคำถามที่ผู้ตอบจะต้องใช้ขั้นตอนของความคิดซับซ้อน ขึ้นกว่าความคิดนั้นฐานะ แนวทางที่จะคิดอาจจะแยกออกไปได้หลายลักษณะ แล้วแต่ จุดหมายปลายทางที่ต้องการจะตอบ เราอาจแบ่งลักษณะของคำถามประเภทนี้ได้ดังต่อไปนี้

2.1 ความเข้าใจ

2.2 การนำไปใช้

2.3 การเปรียบเทียบ

2.4 เหตุผล

2.5 สรุปหลักการ

3. คำถามที่ขยายความคิด ลักษณะของคำถามประเภทนี้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตอบโดยใช้ความคิดเห็น ส่วนตัวมากที่สุด เป็นคำถามที่ไม่กำหนดแนวทางคำตอบไว้ว่าจะต้องเป็นอย่างไร จึงไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดชัดเจน คำถามประเภทนี้มีลักษณะดังนี้

3.1 คาดคะเน

3.2 การวางแผน

3.3 การวิจารณ์

3.4 การประเมินค่า

เทคนิคการใช้คำถาม

อัญชลี แจ่มเจริญ (2523 : 183 – 186)

การใช้คำถามเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ฉะนั้นถ้าจะใช้คำถามอย่างมีประสิทธิภาพหมายถึงการศึกษาลักษณะของคำถาม การฝึกหัดตั้งคำถามและศิลป์ในการถาม เพราะการรู้จักใช้คำถามเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดความสนใจในคำถาม ซึ่งจะพบ

ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ในบทเรียน ได้ ดังนั้นแนวทางในการใช้คำถามควรเป็นดังนี้

1. ถามด้วยความมั่นใจ
2. ความกลมกลืนในการถาม
3. ถามให้เป็นภาษาพูดง่าย ๆ
4. เว้นระยะให้คิด
5. ให้นักเรียนได้มีโอกาสตอบหลายคน
6. การเลือกคำถาม
7. ครูควรปฏิบัติอย่างไรต่อคำตอบของนักเรียน
8. ใช้คำถามหลายประเภทในการสอนแต่ละครั้ง
9. การใช้ท่าทาง เสียงเป็นส่วนประกอบในการถาม
10. การใช้คำถามรุก

เทคนิคการถาม

(สุพิน บุญชูวงศ์, 2530 : 103 – 104)

การถามที่ดีถือว่าเป็นการสอนที่ดี การถามที่ดีนั้นจะต้องน่าสนใจและกระตุ้นให้คิดและควรได้รับการเตรียมมาก่อน องค์ประกอบพื้นฐานของเทคนิคการถามมีดังนี้

1. การถาม

1.1 การถามให้ตรงประเด็น เมื่อถามคำถามกว้าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับรู้แนวของคำถามแล้ว ครูควรถามเจาะจงลงไปประเด็นที่ต้องการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.2 การเรียกนักเรียนตอบ ครูควรถามคำถามกันทั้งชั้น หยอดเล็กน้อยจึงเรียกนักเรียนคนใดคนหนึ่งตอบ โดยการเรียกชื่อหรือใช้ท่าทางไม่ควรเรียกชื่อก่อนจึงถาม

1.3 การกระจายคำถาม ครูควรถามนักเรียนให้ทั่วถึง แม้ว่าอาจจะใช้วิธีถามตัวแทนของกลุ่ม

1.4 การจัดให้มีช่วงเงียบ เพื่อให้นักเรียนทั้งชั้นได้คิด แล้วจึงเรียกให้ตอบ เทคนิคนี้ สำคัญมากเมื่อครูถามคำถามที่ยากขึ้น

1.5 คำถามควรกระชับและชัดเจน

1.6 การถามปูพื้น เป็นการถามเพื่อช่วยให้นักเรียนหาคำตอบให้ได้ โดยถามให้แนวทางหรือถามใหม่ แต่ใจความเดียวกันหรือแบ่งคำถามออกเป็นตอน ๆ

1.7 การถามรุก คือ การถามช่วยให้นักเรียนคิดหาคำตอบที่ดีกว่า เช่น ลึกกว่า กว้างขวาง มีเหตุผลกว่าคำตอบพื้น ๆ ที่ตอบครั้งแรก

2. การสนองต่อคำตอบของนักเรียน

2.1 ถ้านักเรียนตอบถูกควรมีการเสริมแรง เช่น ทางวาจาหรืออื่น ๆ

2.2 ถ้านักเรียนตอบถูกบางส่วน ควรให้คำชมในส่วนที่ถูก และถามปูพื้นแนะแนวทางให้นักเรียนคิดต่อจนได้คำตอบที่ถูกต้อง

2.3 ถ้านักเรียนตอบผิด ไม่มีปฏิกิริยาทางลบ เช่น ตำหนิ แต่ให้กำลังใจ ที่จะแก้ไขคำตอบที่ผิด

2.4 ถ้าไม่มีคำตอบ ควรถามใหม่และทำให้ง่ายขึ้น หรือเน้นจุดสำคัญเพื่อให้นักเรียนเข้าใจคำถาม

3. ข้อควรคำนึง

3.1 ครูควรคำนึงถึงเวลาที่นักเรียนต้องใช้สำหรับการคิดด้วยเสมอ ครูบางคนใจเร็ว และมักจะไม่วอนให้นักเรียนคิดตอบ แต่จะตอบคำถามเสียเองด้วย เหตุผลว่านักเรียนตอบไม่ได้

3.2 ครูควรคำนึงถึงการใช้คำถามให้เหมาะกับวัยของนักเรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคลในกลุ่มนักเรียนด้วย

3.3 ครูควรเตรียมคำถามในบันทึกการสอนก่อนลงมือสอน

3.4 ครูควรไวต่อการเสนอคำถามและคำตอบที่ได้รับจากนักเรียน โดยเปลี่ยนการปรับวิธีถามได้เหมาะกับคำตอบที่ได้รับเพื่อนำไปสู่จุดหมายที่ต้องการ (พึงใจ สินธวานนท์, 2526 : 341 – 343)

เทคนิคการใช้คำถาม

อัญชลี แจ่มเจริญ (2523 : 237 – 238)

1. ถามด้วยความมั่นใจ ผู้สอนต้องเตรียมคำถามไว้เพื่อช่วยให้มั่นใจและคล่องตัวในการถามคำถามจะชัดเจนไม่วกวนสับสน

2. ความกลมกลืนในการถาม การถามควรใช้คำถามให้สลับกลมกลืนไปกับกิจกรรมการสอน เช่น (ครูใส่น้ำตาลลงไปในแก้วน้ำแล้วใช้ช้อนคน)

ครู : ครูกำลังผสมอะไรเข้าด้วยกัน?

นักเรียน: น้ำตาลกับน้ำ (ครูคนไปเรื่อย ๆ และทิ้งไว้สักพักหนึ่ง)

ครู : เธอยังเห็นน้ำตาลอยู่ในแก้วหรือไม่?

นักเรียน: ไม่เห็น

ครู : นักเรียนว่าน้ำตาลไปไหน?

3. คำถามต้องใช้ภาษาพูดที่ง่าย ๆ เช่น คำถามว่า เราจะอนุรักษ์ป่าไม้ไว้ได้อย่างไร? แก้วไขใหม่เป็น เรามีวิธีสงวนป่าไม้ไว้ได้อย่างไร?

4. เว้นระยะให้คิด หลังการถามมาแล้ว ควรทอดระยะเวลาเล็กน้อยเพื่อให้เด็กได้รวบรวมความคิดในการตอบ ตัวอย่างนักเรียนเคยเห็นใบไม้อะไรบ้างที่ไม่มีสีเขียว ? (ครูใช้สายตา

สำรวจนักเรียนให้ทั่ว ๆ ระยะเวลาประมาณ 2 – 3 นาที แล้วจึงเรียกนักเรียนให้ตอบ)

5. ให้นักเรียนมีโอกาสดอบหลายคน เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

6. การเลือกถาม ครูควรรู้เทคนิคบางอย่างเกี่ยวกับการถาม ดังนี้

6.1 ถามคนสมัครใจตอบ ก่อน และครูก็ต้องพยายามชักจูงให้นักเรียนที่ไม่อยากตอบให้ลองแสดงความคิดเห็นตอบบ้าง

6.2 ไม่ควรถามนักเรียนที่ขาดเรียนเป็นเวลานานตอบ

6.3 หลีกเลี่ยงการตอบพร้อมกันทั้งชั้น แต่ให้ตอบเป็นรายบุคคล และกระจายคำถามให้ทั่วถึง

7. ครูควรปฏิบัติอย่างไรต่อคำตอบของนักเรียน คำตอบแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ตอบถูกตอบผิด ตอบถูกบางส่วนและไม่ตอบเลย (ให้นำทักษะการเสริมกำลังใจมาใช้) ตอบไม่ถูกต้องอย่าเฉยเมยอาจจะบอกว่าให้ลองคิดดูใหม่ ถ้าตอบถูกบางส่วนให้เพื่อน ๆ ช่วยขยายคำตอบให้ถูก ถ้าหากนักเรียนไม่ตอบเลยครูควรทำดังนี้

7.1 อธิบายคำถามให้เข้าใจง่ายขึ้น อาจใช้คำพูด “ ครูจะถามใหม่นะ.....” ฯลฯ

7.2 กรณีที่นักเรียนไม่สนใจเลยครูต้องขยายคำถามเร้าความสนใจด้วยวิธีต่าง ๆ

8. ใช้คำถามหลายประเภทในการสอนแต่ละครั้ง มีคำถามตั้งแต่ง่าย ๆ จนถึงคำที่ต้องใช้ความคิดกว้างขวาง

9. การใช้ท่าทาง เสียง ประกอบในการถาม จะทำให้บรรยากาศของการใช้คำถามดียิ่งขึ้น

10. การใช้คำถามรุก บางทีคำตอบของนักเรียนมีลักษณะผิวเผินไม่ชัดเจน ถ้าครูรู้จักป้อนคำถามต่อเนื่องไปอีกจะสามารถ

ทำให้นักเรียนแสดงความรู้และขยายความคิดของนักเรียนมากยิ่งขึ้น คำถามมีจุดมุ่งหมายหลายประการดังนี้

10.1 เพื่อต้องการความชัดเจน ครูอาจถามซ้ำว่า “ เธอแน่ใจหรือ ” “ ไหนลองทวนที่ตอบไปแล้วซิ ” ที่บอกว่า ล้างผักให้สะอาดนั้นล้างอย่างไร?

10.2 เพื่อต้องการให้เกิดการคาดคะเนและให้เหตุผล เช่น “ ทำไมเธอจึงคิดเช่นนั้น ” “ ถ้ามันไม่เป็นอย่างที่ว่ามันล่ะ ” “ ในทางตรงกันข้ามที่เธอนั้นจะเป็นอย่างไร?

10.3 เพื่อต้องการสรุป เช่น “ ที่ตอบมานี้สรุปได้ความว่าอย่างไร? ” “ ไหนลองย่อเรื่องที่เล่ามาซิว่ามีประโยชน์อย่างไร ”

10.4 เพื่อต้องการแนะแนวทางโดยใช้ประสบการณ์เดิมมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ เช่น

ทักษะการใช้สื่อการสอน

(จินตนา สุขมาก : 2530) ทักษะการใช้สื่อการสอนหมายถึง เครื่องมือหรือสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ครูสามารถนำอุปกรณ์ไปใช้ทุกขั้นตอนของการสอน เช่น นำสู่เรื่อง ชั้นสอนเนื้อหา ชั้นสรุปบทเรียน การใช้อุปกรณ์การสอนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับวิธี การเลือก และการใช้ของครู แต่ละครึ่งเป็นสิ่งสำคัญ

(ชาญชัย อินทรประวัติ : 2522) อุปกรณ์การสอน หรือสื่อการสอนนับได้ว่า เป็นสิ่งจำเป็นมากในการสอนเพราะสื่อการสอน จะทำให้การสอนของครูง่ายขึ้น ความคิดรวบยอดหรือ วัตถุประสงค์ที่ครูตั้งไว้ก็มีโอกาสที่จะไปถึงได้ง่ายกว่าการสอนที่ปราศจากอุปกรณ์การสอน ปัญหาของครูฝึกสอนหรือครูเพิ่งทำ

การสอนใหม่ ๆ ไม่ทราบว่าจะเลือกอุปกรณ์การสอนอย่างไร ไม่ทราบว่าจะใช้อย่างไร

(บุญธรรม บัวทอง) สื่อการสอนเป็นตัวนำสารทั้งประเภทความรู้ ประสบการณ์ อารมณ์ ทัศนคติ ค่านิยม ความรู้สึก ความสนใจ และทักษะความชำนาญ การรู้จักจัดหา และผลิตสื่อการสอน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครู

คำว่า สื่อการสอน หมายถึง

1. พาหนะของการสื่อความหมาย ที่นำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
2. ประดิษฐ์กรรมและวัสดุต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา
3. เครื่องมือที่ครูนำมาใช้เพื่อช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป สื่อการสอนคือทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอนเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ทางการสอนของครูอันจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีทั้งวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการ

อัญชลี แจ่มเจริญ (2523 : 204 – 206) อุปกรณ์การสอนเป็นเครื่องมือ หรือสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ครูสามารถนำอุปกรณ์ไปใช้ทุกขั้นตอนของการสอนเช่น นำเข้าสู่เรื่อง ชั้นสอนเนื้อหา ชั้นสรุปบทเรียน ฯลฯ การใช้อุปกรณ์การสอนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการเลือก และการใช้ของครูแต่ละครั้งเป็นสำคัญ

หลักการใช้อุปกรณ์การสอน อาจแบ่งได้ 4 ชั้น 1. การเลือก 2. การเตรียม 3. การใช้ 4. ติดตามผล

ทักษะการเล่าเรื่อง

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 112) การเล่าเรื่อง หมายถึง ทักษะที่ครูนำเอาเรื่องราว เช่น นิทาน เรื่องราวในประวัติศาสตร์ พงศาวดาร เหตุการณ์ เรื่องจริง เรื่องแต่ง หรืออื่น ๆ ที่เป็น เรื่องราวมาเล่าให้นักเรียนฟัง เพื่อจุดประสงค์ตามที่ต้องการ เช่น เพื่อให้วิเคราะห์ ให้ประเมินเพื่อให้ได้คติ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง และเพลิดเพลิน เป็นต้น (พึงใจ สนิธวานนท์, 2526 : 354)

ทักษะการเล่าเรื่องนับว่าเป็นทักษะที่จำเป็นมากในการสอน เพราะว่าบางเนื้อหา หรือบางความคิดรวบยอด ครูไม่สามารถจะทำให้เด็กเกิดการคิดความเข้าใจได้ ถ้าใช้การอธิบายเฉย ๆ จำเป็น จะต้องมีการเล่าเรื่อง เล่านิทาน หรือยกตัวอย่างประกอบ เพื่อเป็นการจูงใจ หรือเปรียบเทียบให้นักเรียนเข้าใจได้

ประโยชน์ของการเล่าเรื่อง

1. จูงใจให้เกิดเจตคติตามที่ครูปรารถนา
2. ทำให้เกิดจินตนาการ
3. เป็นการนำไปสู่การอภิปราย
4. ส่งเสริมการคิดเปรียบเทียบ
5. ได้รับความสนใจ (ชาญชัย อินทรประวัติ. 2522 : 131)

การเตรียมการเล่าเรื่อง

ก่อนที่จะนำเรื่องมาเล่า ผู้เล่าจะต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อม สำหรับการเล่าเรื่องดังนี้

1. การเลือกเรื่องที่จะมาเล่า
2. การศึกษาเรื่องนั้น ๆ ให้ละเอียดก่อนไปเล่า

การเลือกเรื่อง

เรื่องที่จะนำมาเล่าให้เด็กฟัง ควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจ เหมาะสมกับวัย ความสามารถและพื้นฐานความรู้ของเด็ก และควรจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทเรียนด้วย ในการนำเรื่องมาเล่ามีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. เนื้อหาควรมีคุณค่าต่อการพัฒนาทางการเรียน และใช้ภาษาของเด็ก
2. ควรมีคุณค่าทางศีลธรรมจรรยา อย่างน่าเรื่องไม่สื่ ุภาพ หรือก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีมาเล่า
3. ควรเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับสภาพของเด็ก คือ เหมาะกับวัยหรือสติปัญญา และควรเลือกเรื่องหลาย ๆ ประเภทไม่ซ้ำกัน เนื้อเรื่องที่เล่าไม่ยาวเกินไป
4. เรื่องราวนำมาเล่า ควรเป็นเรื่องราวที่สนุก รั้าความสนใจ และมีคติพจน์

การศึกษารายละเอียดของเรื่อง

การนำเรื่องนั้น ๆ มาศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ก่อน ซึ่งอาจจะทำได้ดังนี้

1. อ่านเรื่องนั้นให้ตลอด แล้วจับจุดสำคัญของเรื่องนั้นให้ได้
2. ถ้าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเอง ควรใช้ภาษาง่าย ๆ เนื้อเรื่องไม่สับสนและควรตั้งจุดมุ่งหมายว่า จะให้ผู้เรียนได้ความรู้ ข้อคิดหรือคติอะไร จากการฟังเรื่องนั้น
3. ควรลำดับเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบไว้อย่างย่อ ๆ ตอนใดควรมีข้อปลีกย่อยเพิ่มเติม เช่น บทสุภาษิต คำพังเพย หรือตัวอย่างประกอบเพื่อป้องกันมิให้สับสนหรือหลงลืม
4. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับศัพท์ สำนวนโวหาร ต่าง ๆ โดยตลอด (อัญชลี แจ่มเจริญ, 2523 : 217 – 218)

สุวรรณี ศรีคุณ (2527 : 206)

การอธิบาย หมายถึง การอธิบายข้อความที่สอน การอธิบายเพื่อเปรียบเทียบ การอธิบายเพื่อขยายข้อความ ฯลฯ ซึ่งจะมีอยู่ตลอดเวลาในการเรียนการสอน

การเล่าเรื่อง หมายถึง การนำเรื่องราวต่าง ๆ มาเล่า หรือพูดให้ผู้ฟังเข้าใจและได้รับประโยชน์ตามชนิดของเรื่อง เรื่องที่เล่านี้อาจจะเป็น นิทาน นิยาย เรื่องในประวัติศาสตร์ เรื่องสั้น หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เล่า

การเตรียมการอธิบายและการเล่าเรื่อง

1. เลือกเรื่องหรือหัวข้อเรื่อง
2. ศึกษาเรื่องหรือหัวข้อนั้นให้ละเอียดก่อนนำไปใช้

การเลือกเรื่อง

เรื่องหรือหัวข้อเรื่องที่จะนำมาอธิบายหรือเล่าให้นักเรียนฟังควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจ ทันสมัย เหมาะสมกับวัย ความสามารถและพื้นความรู้ของเด็ก และควรมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทเรียนด้วย ในการนำเรื่องมาเล่าหรืออธิบายนั้น มี หลักเกณฑ์ ดังนี้

1. เนื้อเรื่องควรมีคุณค่าต่อพัฒนาการทางสติปัญญา และการใช้ภาษาของเด็ก
2. ควรมีคุณค่าทาง ศิลธรรม จรรยา เป็นเรื่องสนุกสนาน และส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีงาม
3. ควรเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับสภาพของเด็ก คือ เหมาะสมกับวัยและสติปัญญา
4. ควรมีเรื่องหลาย ๆ ประเภทไม่ซ้ำกัน
5. เรื่องที่เล่าไม่สั้นหรือยาวเกินไป ไม่สับสนวุ่นวาย

6. เรื่องราวที่นำมาเล่า ควรเป็นเรื่องที่สนุกสนานเร้าความสนใจ และมีคติพจน์แฝงอยู่

ทักษะการเสริมแรงหรือเสริมกำลังใจ

ตามกฎของการเรียนรู้ของเอ็ดเวิร์ด แอล ธอร์นไดต์ ข้อหนึ่ง กล่าวว่า ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีถ้าหากเขาได้รับความพึงพอใจจากผลของพฤติกรรมที่เขาได้แสดงออกไป สกินเนอร์เองก็ได้ยึดถือเป็นหลักสำคัญในการสอนเด็กว่า เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง ครูจะต้องให้รางวัล เพื่อเป็นการเสริมแรงให้แก่เด็ก (ชาญชัย อินทรประวัตติ. 2522 : 128)

วิธีการเสริมกำลังใจทำได้ดังนี้

1. การเสริมด้วยวาจา ครูอาจใช้คำพูดชมเชยในโอกาสต่าง ๆ
2. การเสริมกำลังใจด้วยท่าทาง เช่น พยักหน้า ยิ้ม ประมมือ ฯลฯ
3. การเสริมกำลังใจโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการชมเชย เช่น ให้นักเรียนปรบมือ หรือจัดกิจกรรมให้นักเรียนแข่งขัน และมีการให้คะแนน โดยให้นักเรียนเป็นผู้ให้คะแนนกันเอง
4. การเสริมกำลังใจด้วยการให้รางวัล และสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น การให้สิ่งของ
5. การเสริมกำลังใจโดยให้ผู้เรียนเห็นการก้าวหน้าของตนเอง เช่น เมื่อผู้เรียนทำสิ่งใดถูกต้องก็ให้กาเครื่องหมายในตารางปฏิบัติงานของตน

หลักการเสริมกำลังใจ

1. นักเรียนควรได้รับผลดีเมื่อแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนการสอน
2. การเลือกวิธีเสริมกำลังใจให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

3. วิธีเสริมกำลังใจที่นำมาใช้ ควรสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก

4. การทำโทษนั้นโดยทั่วไปแล้วไม่ใช่เป็นการเสริมกำลังใจ แต่เป็นการจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาเท่านั้น

5. ครูควรระลึกเสมอว่า การเสริมกำลังใจบางอย่าง อาจมีผลสำหรับผู้เรียนคนหนึ่งแต่ในขณะเดียวกันอาจไม่มีผลกับผู้เรียนอีกคนหนึ่ง (จินตนา สุขมาก. 2530 : 135)

เกณฑ์ในการนำไปใช้

1. เสริมกำลังใจในจังหวะที่เหมาะสม เช่น เสริมกำลังใจทันทีที่นักเรียนทำสิ่งที่ถูกต้อง
2. เสริมกำลังใจย้อนหลัง โดยให้นักเรียนที่ตอบถูกบอกคำตอบของตนอีกครั้ง เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่ตอบไม่ได้ จะได้มีโอกาสตอบได้ถูก
3. ไม่พูดเกินความจริง ถ้าครูพูดเกินความจริงจะทำให้เด็กขาดศรัทธา
4. ไม่ใช่คำพูดที่จำกัดอยู่ในวงแคบ ควรใช้วิธีเสริมกำลังใจหลาย ๆ วิธี
5. ไม่ควรเสริมกำลังใจบางประเภทบ่อยเกินไป จะทำให้เด็กไม่เห็นคุณค่า
6. พยายามหาโอกาสเสริมกำลังใจให้ทั่วถึงกัน โดยใช้วิธีเสริมกำลังใจที่ต่างกัน
7. การเสริมกำลังใจควรเป็นในทางบวกมากกว่าทางลบ เพราะจะได้ผลดีกว่า
8. การเสริมกำลังใจไม่ควรมาจากครูเพียงคนเดียว เช่น การปรบมือของเพื่อนในชั้น
9. การเสริมกำลังใจด้วยการพูดให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถของนักเรียน

10. หาวิธีเสริมกำลังใจให้เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียน เช่น นักเรียนที่ค่อนข้างอ่อนก็ให้คำถามที่ค่อนข้างง่ายเป็นคำถามทั่ว ๆ ไปที่นักเรียนควรตอบได้เพื่อให้นักเรียนที่ไม่เก่งมีโอกาสตอบถูก (อัชฌยลี แจ่มเจริญ. 2523 : 195 – 196)

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 121 – 122)

ทักษะการเสริมกำลังใจหมายถึง ความสามารถในการใช้ท่าทางและคำพูดเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเต็มใจแสดงพฤติกรรมที่ครูต้องการ รวมทั้งความสามารถที่ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

ประเภทของการเสริมกำลังใจ

การเสริมกำลังใจที่ใช้กันได้ผลมี 4 ประเภท คือ

1. การเสริมกำลังใจด้วยวาจา เช่น เก่ง ดีมาก ใช้ได้ เป็นความคิดที่ดี น่าสนใจ เป็นข้อสังเกตที่ดี ชัดเจนขึ้น เป็นต้น

2. การเสริมกำลังใจด้วยท่าทาง เช่น ตั้งใจฟัง การพยักหน้า แสดงการตอบรับในระหว่างที่นักเรียนพูด การยิ้ม การเขียนคำตอบของนักเรียนลงบนกระดานดำ เป็นต้น

3. การเสริมกำลังใจด้วยการให้รางวัลและสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น การให้สิ่งของ การให้เครื่องหมายดีเด่น การติดประกาศผลงาน การติดประกาศรายชื่อ เป็นต้น

4. การเสริมกำลังใจ ด้วยการให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าของตน เช่น การทำเครื่องหมายลงในตารางความก้าวหน้าทุกครั้ง ที่ทำงานสำเร็จ

หลักการเสริมกำลังใจ

1. ควรเสริมกำลังใจนักเรียนทันที ที่ได้แสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา

2. ควรเลือกวิธีเสริมกำลังใจให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน
3. ไม่ควรเสริมกำลังใจบางประเภทบ่อยเกินไป
4. พยายามหาโอกาสเสริมกำลังใจให้ทั่วถึงกัน
5. การเสริมกำลังใจไม่ควรมาจากครูฝ่ายเดียว ควรมาจากนักเรียนด้วยกันบ้าง เช่น การปรบมือของเพื่อนในชั้น หรือให้เพื่อนตัดสินผลงาน
6. ไม่ควรพูดเกินความจริง ควรพูดตรงไปตรงมาพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมา เช่น ถ้าตอบถูกหมดก็บอกว่า ดีมาก ถ้าถูกบางส่วนก็ใช้ได้
7. ควรเสริมกำลังใจด้วยท่าทางจริงจังและตั้งใจให้กับนักเรียน ขณะเสริมกำลังใจ
8. ควรใช้การเสริมกำลังใจ ด้วยวาจา ท่าทาง ประกอบกันไป
9. ถ้านักเรียนตอบผิด ควรให้นักเรียนคิดใหม่ หรือใช้คำถามง่าย ๆ จะได้ไม่เสียกำลังใจ

ความมุ่งหมายของการฝึกฝนทักษะการเสริมกำลังใจ

สุวรรณี ศรีคุณ (2527 : 201)

1. เพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญของการเสริมกำลังใจ
2. เพื่อให้ครูทราบและใช้วิธีเสริมกำลังใจให้ถูกต้อง
3. เพื่อให้เห็นแบบอย่างของการเสริมกำลังใจที่ถูกต้อง
4. เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา
5. เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนให้กล้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น
6. เพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น
7. เพื่อช่วยให้นักเรียนประเมินผลการกระทำของตนเองได้เป็นระยะ

8. เพื่อช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพของผู้สอน
9. เพื่อให้รู้จักมองคนในแง่ดี ให้ออมรับข้อเท็จจริง

ข้อควรปฏิบัติในการเสริมกำลังใจ

สุพรรณิ ศรีคุณ (2527 : 203)

- 1.นักเรียนควรได้รับการเสริมกำลังใจทันที เมื่อแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนการสอน
- 2.การเสริมกำลังใจแบบใดแบบหนึ่ง ไม่ควรให้มากเกินไป หรือซ้ำ ๆ ซึ่งจะทำให้เบื่อ และไม่ได้ผล ทางจิตวิทยา
- 3.ควรเลือกวิธีเสริมกำลังใจเหมาะกับนักเรียนแต่ละคนและแต่ละระดับ
- 4.ควรคำนึงถึงจังหวะและควรให้เป็นธรรมชาติเหมาะสมกับสถานการณ์
- 5.การเสริมกำลังใจบางอย่างอาจมีผลสำหรับนักเรียนคนหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันอาจไม่มีกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง
- 6.ไม่ควรเสริมกำลังใจบางประเภทบ่อยเกินไป เช่น การให้รางวัล เพราะจะทำให้นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของการเสริมกำลังใจนั้น
- 7.พยายามหาโอกาสเสริมกำลังใจให้ทั่วถึง (ไม่จำเป็นต้องเสริมกำลังใจในชั่วโมงเดียวกัน) โดยใช้วิธีเสริมกำลังใจ ต่าง ๆ กันและในโอกาสต่าง ๆ กัน
- 8.การเสริมกำลังใจไม่ควรมาจากครูคนเดียว ควรใช้วิธี เสริมกำลังใจด้วยสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น การปรบมือของเพื่อนในชั้นการให้เพื่อนในชั้นเป็นผู้ตัดสินผลงานของเขาเป็นต้น
- 9.เสริมกำลังใจย้อนหลัง โดยการย้อนถามนักเรียนที่ตอบถูกอีกครั้งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางของนักเรียนที่ตอบไม่ได้จะได้มีโอกาสตอบได้ถูกต้อง

ทักษะการใช้วาจา กิริยาท่าทาง

ปรีชา เศรษฐี. (2524 : 156 – 159) การฝึกทักษะนี้ก็ช่วยให้เป็นผู้มีบุคลิกลักษณะเหมาะสมที่จะเป็นครูเกิดความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหวอิริยาบถไม่เก้อเขิน เป็นสง่า ทำให้การอธิบายพูดชัดเจนเข้าใจง่าย นักเรียนเกิดศรัทธา มีเจตนาที่ดีต่อครูและบทเรียน ซึ่งทักษะนี้ก็ ได้แก่

1. การเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนอิริยาบถ ทำได้หลายวิธีการเดินเข้าไปในชั้นเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดตา จะต้องทรงตัวให้พอเหมาะ ไม่ยี่ดยก หรือโค้งตัว หรือทำกระมิดกระเมี้ยน

2. การใช้มือและแขน เป็นที่ดึงดูดผู้เรียนได้ดี การแสดงท่าประกอบควรให้สอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเหมาะสมโอกาสและเนื้อหา เรื่องที่พูด ถ้าไม่มีอะไรก็ปล่อยมือตามปกติ ไม่เกร็ง หรือฝืน

3. การแสดงออกทางสีหน้า สายตา นับว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสื่อความหมายกับนักเรียน นักเรียนจะอ่านความรู้สึก อารมณ์ของครูจากสีหน้า ครูอาจใส่ความรู้สึกในใบหน้าให้สอดคล้องกับการพูด หรือเรื่องที่สอนก็ได้แต่ไม่ควรมีใบหน้าบึ้งตึงในห้องเรียนขณะเดียวกันก็ไม่ควรทำ “ หน้าเป็น ” ขณะสอนต้องมองนักเรียนตลอดเวลา แสดงว่าครูสนใจนักเรียน

4. การวางท่าทาง และการทรงตัวในขณะที่สอน เป็นบุคลิกที่สำคัญ ไม่วางท่าสบายเกินไป หรือเครียดเกินไป เพราะจะทำให้ประสิทธิภาพในการสอนลดลง ทั้งทั้งสองไม่ควรอยู่ห่างกันเกินไป

5. การใช้ น้ำเสียง น้ำเสียงจะแสดงหลายอย่าง เช่น ความสุภาพ ไม่สุภาพ เป็นต้น สอนเสียงดังพอควร ความเร็ว ระวังเสียงต้องสมดุลย์ความชัดเจนของถ้อยคำ และถูกต้อง (อัตราที่เหมาะสม 120 – 180 คำต่อนาที) อาจมีเสียงสูงต่ำ หรือเน้นตามเนื้อหา อักษรควบคล้าย ตัว ร ล ต้องชัดเจน ใช้คำถูกต้องตาม

ความนิยมไม่ควรพูดลัดตัดสั้น (เช่น กิโลกรัม – โล หรือวิทยาลัย - วิทาลัย)

6. การแต่งกาย เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน ครูต้องแต่งกายตามระเบียบทางราชการ หรือให้สุภาพเรียบร้อยตามสมัยนิยมโดยคำนึงถึงวัย รูปร่าง และฐานะความเป็นครู และความเหมาะสมกับโอกาส ลักษณะการแต่งกายที่ไม่พึงประสงค์

ทักษะการใช้กระดานดำ

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 109)

กระดานดำเป็นอุปกรณ์การสอน ที่หาได้ง่ายเป็นที่สำหรับจดบันทึกข้อความสำคัญของการเรียน นอกจากนั้นยังเป็นที่รวมความสนใจและแนวความคิดต่าง ๆ ของทั้งครูและนักเรียนเอาไว้บนกระดานดำ ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากในการเรียนการสอน ดังนั้นครูจึงตระหนักถึงความสำคัญ พยายามใช้กระดานดำให้ทุกวิชาและเกิดประโยชน์มากที่สุด

หลักทั่ว ๆ ไปในการเขียนกระดานดำ

1. ทุกครั้งที่จะใช้กระดานดำ ควรทำความสะอาด กระดานดำให้ดูสะอาดเรียบร้อย
2. ข้อความที่จะเขียนบนกระดานดำต้องเขียนให้อ่านง่าย ชัดเจน
3. ข้อความที่จะเขียนกระดานโดยเอียงตัวเข้าหากระดานดำจะได้ไม่บังข้อความที่เขียนไว้แล้ว
4. หากมีข้อความสำคัญหรือต้องการเน้นหัวข้อสำคัญ ควรใช้การขีดเส้นใต้หรือทำเครื่องหมายวงกลมล้อมรอบ หรือใช้ชอล์กสี เพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญ

5. เมื่อจะใช้กระดานดำสอนเรื่องใหม่ ควรจะลบข้อความของเนื้อหาเดิมให้หมดเสียก่อน เพื่อให้ข้อความจากเนื้อหาใหม่ที่จะเขียนบนกระดานดำเป็นที่สนใจแท้จริง

6. ครูพยายามฝึกการใช้ภาพการ์ตูนลายเส้นบนกระดานดำให้มีประสิทธิภาพเพราะจะทำให้การอธิบายของครูน่าสนใจมากขึ้น

7. ควรแบ่งกระดานดำออกเป็นส่วน ๆ ตามความยาว แล้วเขียนให้หมดเป็นส่วน ๆ ไป ไม่ควรเขียนตรงนั้นที่ ตรงนี้ที่ เพราะจะทำให้นักเรียนสับสนได้

8. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้กระดานดำด้วย เพราะจะช่วยให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และตื่นเต้นที่จะเขียนกระดานดำให้เพื่อน ๆ เห็น

9. ไม่ควรใช้มือลบกระดานดำ แต่ควรจะใช้แปรง ผ้า หรือฟองน้ำ

10. เมื่อสอนหมดชั่วโมงแล้ว ควรลบกระดานดำให้เรียบร้อยก่อนจะออกจากชั้นเรียน (ชาญชัย อินทรประวัติ 2522 : 127 - 128)

สุวรรณี ศรีคุณ (2527 : 209 - 213)

กระดานดำหรือเรียกว่า กระดานชอล์ค มีใช้กันมานานแล้ว ภายหลังใช้สีเขียนทาเพื่อลดการเพ่งของสายตาผู้สอน และทำให้ห้องเรียนสว่างสดใสขึ้น แต่ก็มีผู้เรียกกันว่ากระดานดำ

กระดานดำเป็นอุปกรณ์การสอนที่คุณเคยกับครูและนักเรียนมากที่สุด เป็นจุดรวมของนักเรียนทั้งชั้น เป็นที่สำหรับจดบันทึกข้อความสำคัญ ๆ ของการเรียน และแนวความคิดทั้งของครู และของนักเรียนเอาไว้ ใช้เขียนภาพประกอบการบรรยายและช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่ครูกำลังพูดได้อย่างรวดเร็ว กระดานดำนอกจากจะเป็นอุปกรณ์การสอนที่หาง่ายและมีประจำอยู่แล้วใน

ห้องเรียน ครูผู้สอนยังใช้ได้ทุกขั้นตอนของการสอน กล่าวคือ ตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนจนถึงขั้นสรุปบทเรียน

ชนิดของกระดานดำ ที่ใช้อยู่โดยทั่วไปมี 3 แบบ

1. แบบขาหยั่ง แบบนี้ใช้เคลื่อนย้ายได้
2. แบบติดผนังถาวร ใช้ติดตั้งไว้ถาวรในห้องเรียน
3. แบบม้วนได้ เหมาะสำหรับติดตัวไปใช้นอกสถานที่ เพราะมีน้ำหนักเบา ถูไปไหนมาไหนได้สะดวก

การใช้กระดานดำประกอบการสอน

ดังได้กล่าวแล้วว่า กระดานดำเป็นอุปกรณ์การสอนที่ครูใช้ได้ทุกขั้นตอนของการสอน แต่มี ใ้ใช้ว่าจะใช้เฉพาะเขียนหนังสือเท่านั้น ยังมีวิธีอื่น ๆ ที่จะช่วยให้กระดานดำน่าสนใจยิ่งขึ้น คือ

1. การเขียนการ์ตูนลายเส้นอย่างง่าย (Comic drawing) เป็นวิธีเขียนการ์ตูนอย่างง่าย ๆ แต่สื่อความหมายได้ดี

2. การใช้ภาพแบบหรือรูปแบบ (Complete Method) เป็นวิธีการที่ช่วยให้การวาดรูปเร็วขึ้น ครูจะใช้ภาพอะไรก็วาดภาพนั้น บนกระดานแข็งหรือไม้ แล้วตัดตามรูปหรือเส้นเวลาจะใช้ก็หยิบภาพแบบที่ตัดไว้มาทาบบนกระดานดำ

3. การใช้ร่างแบบเจาะ (Pattern Method) เป็นวิธีที่ช่วยให้การวาดรูปรวดเร็วและคล้ายของจริงมาก เหมาะสำหรับการวาดภาพใหญ่ ๆ และผู้ไม่ชำนาญ

4. การใช้ผ้า màn หรือกระดานปิดสวนที่ยังไม่สอนไว้ก่อน (Hidden Chalkboard) เมื่อจะสอนส่วนใดก็ดึง màn หรือกระดานที่ปิดไว้ออก เป็นวิธีการที่ช่วยสร้างความอยากรู้อยากเห็นได้แก่เด็กมาก

เทคนิคการเขียนและการใช้กระดานดำ

การเขียนกระดานดำดูน่าจะเป็นเรื่องง่าย ๆ แต่จริง ๆ แล้วไม่
ง่ายนักศึกษาคูจึงจำเป็นต้องฝึกโดยเฉพาะผู้ที่จะเป็นครูระดับ
ประถมศึกษาจะต้องฝึกมาก เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
ต่อไปจะได้กล่าวถึงเทคนิคต่าง ๆ ของการใช้กระดานดำซึ่งพอจะ
แยกกล่าวเป็นขั้นตอนดังนี้

การเตรียม

เมื่อเตรียมการสอน หรือทำแผนก การสอนประจำวัน ควรมี
การวางแผนการใช้กระดานดำด้วย โดยเตรียมหัวข้อใหญ่ ๆ
หัวข้อย่อย เนื้อหาหรือข้อความที่จะเขียนไว้ล่วงหน้า ขณะที่ทำ
การสอน จะเขียนหัวข้อใด เนื้อหาใด ตอนใดก็ให้เป็นไปตามที่
ได้วางแผนไว้ ถ้าทำได้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่าง
ยิ่ง

การเขียน

1. ก่อนเขียนต้องมั่นใจว่ากระดานดำสะอาด เพราะจะทำให้
ตัวหนังสือชัดเจนอ่านง่าย
2. ถ้าไม่สามารถเขียนตัวหนังสือให้มีขนาดเท่ากันได้ควร
ขีดเส้นบรรทัดลงกระดานดำ อาจใช้ตะปูขีดหรือใช้เทียนไขขีด
เส้นบรรทัดก็ได้
3. แบ่งส่วนกระดานดำตามลักษณะของกระดานดำที่มีอยู่
(ดังตัวอย่าง) ช่องเล็กสุดท้ายใช้สำหรับเขียนคำยาก ศัพท์ใหม่
เป็นต้น
4. จับชอล์คให้ถูกวิธี ใช้ชอล์คอยู่ระหว่างนิ้วหัวแม่มือกับ
นิ้วกลาง ปลายนิ้วชี้จะจรดอยู่ตรงปลายชอล์ค

5. เขียนชื่อเรื่องตรงกลางกระดานดำ แล้วเริ่มเขียนจากซ้ายไปขวา
6. เขียนตัวหนังสือให้ถูกต้องตามอักขระวิธี ให้มี หัวชัดเจน อ่านง่ายและเป็นระเบียบ
7. ไม่เขียนหนังสือตัวเล็กเกินไป เด็กที่นั่งข้างหลังจะเห็นไม่ถนัด ความสูงที่เหมาะสมกับตัวอักษรไทย (รวมสระและวรรณยุกต์) ประมาณ 1 1/2" แต่ถ้าเด็กเล็กอาจเพิ่มเป็น 2 1/2" ถ้าตัวหนังสือใหญ่เกินไปจะดูเกะกะและเปลืองที่
8. เน้นจุดสำคัญด้วยชอล์คสีหรือใช้วิธีขีดเส้นใต้
9. ถ้าจะมีการขีดเส้น เส้นที่ขีดจะต้องตรงชัดเจน ไม่คดไปคนมา
10. เขียนแล้วไม่ควรยึบบังกระดานดำ ให้ยึบบ้างด้านใดด้านหนึ่ง แล้วใช้ไม้ชี้ข้อความบนกระดานดำ
11. ไม่เขียนข้อความบนกระดานดำนานเกินไปจะเป็นการเสียเวลา และระเบียบของห้อง

การลบหรือการทำความสะอาดกระดานดำ

1. ทำความสะอาดกระดานดำทุกครั้งเมื่อใช้เสร็จแล้ว
2. ไม่ใช้มือลบกระดานดำ
3. ควรใช้แปรงลบไปในทางเดียวกัน การลบในทางตั้งฝุ่นชอล์คจะไม่ฟุ้งกระจาย
4. ลบข้อความเดิมให้หมด เมื่อต้องการสอนหัวข้อใหม่หรือเนื้อหาใหม่ เพื่อจะทำให้เด็กสนใจ และไม่สับสน

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. เวลาจะพูดหรืออธิบายให้หยุดเขียน และเวลาเรียนให้หยุดพูด

2. ต้องแน่ใจว่า นักเรียนเห็นสิ่งที่ครูเขียนบนกระดานดำทุกคน

3. ระวังอย่างให้มีแสงสะท้อนบนกระดานดำ

4. ไม่ควรให้เด็กนั้นขีดกระดานดำเกินไป ส่วนขอบล่างกระดานดำควรอยู่ในระดับสายตาของผู้ดู

5. พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้กระดานดำ ในระหว่างการเรียนการสอน เช่น ให้มาสะกดคำ ต่อเติมข้อความ ทำแบบฝึกหัด หรือวาดภาพ ฯลฯ

สรุปกระดานดำ เป็นอุปกรณ์ในการช่วยสอนที่จำเป็นสำหรับชั้นเรียน กระดานดำเป็นหน้าที่ของครูประจำชั้นที่จะเป็นผู้ดูแลรักษา กระดานดำเป็นอย่างไร และส่งผล ไปถึงบุคลิกลักษณะและเจตคติของครูด้วย ก็สามารถจะทำให้การสอนโดยใช้กระดานดำของครูเป็นผลสำเร็จดีขึ้น

ทักษะการอธิบายและยกตัวอย่าง

สุวรรณณี ศรีคุณ (2527 : 208)

การอธิบายเป็นทักษะที่จำเป็นในการสอน เพราะเป็นการสื่อความหมายระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเข้าใจถูกต้องตรง กัน การอภิปรายสิ่งที่เป็นนามธรรมนั้นผู้เรียนจะเข้าใจยาก ผู้สอนจะต้องเชื่อมโยงกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมโดยการยกตัวอย่างประกอบ

ลักษณะของการอธิบายที่ดี

1. บุคลิกภาพของผู้อธิบาย ต้องยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับผู้ฟัง มีความรู้ดีและมีความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่จะอธิบาย
2. ใช้คำอธิบายและภาษาเหมาะสมกับระดับของผู้ฟัง
3. การจัดลำดับเรื่องที่จะอธิบาย ผู้อธิบายจะต้องวางโครงเรื่องที่จะอธิบายไว้ แล้วดำเนินการอธิบายเป็นขั้นหรือเป็นตอน

4. การอธิบาย ต้องอธิบายให้ชัดเจน ไม่คลุมเครือตอนใด
ง่าย การอธิบายอาจจะทำได้รวดเร็ว ตอนใดยากก็ควรอธิบายให้
ช้า เพื่อผู้ฟังจะได้ติดตามทัน

5. การมีตัวอย่างประกอบคำอธิบาย จะทำให้ผู้ฟังมีความ
เข้าใจดียิ่งขึ้นแต่ตัวอย่างที่นำมาประกอบคำอธิบายนั้นควร
เหมาะสมกับพื้นความรู้ความสนใจของผู้ฟังและสอดคล้องกับเรื่อง
ที่อธิบายด้วย

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 115 – 116)

ทักษะการยก ตัวอย่าง หมายถึง ทักษะที่ครูใช้ตัวอย่างซึ่ง
อาจจะมาจากครูหรือนักเรียน เพื่อสื่อให้เกิดความเข้าใจหรือได้
แนวคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรม ตัวอย่างอาจเป็นแบบนิรนัย และ
อุปนัย นิทาน แผนภูมิ ภาพ และอื่น ๆ ที่จะช่วยให้สิ่งที่เป็น
นามธรรมนั้นกระจ่างขึ้น ตัวอย่างที่ดีควร เป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคย
เพราะครูควรเชื่อมโยงจากสิ่งที่รู้ไปสู่สิ่งที่ไม่รู้ (พึงใจ สินธวานนท์
2526 : 346)

วิธีการยกตัวอย่างที่ใช้กันมากมี 2 วิธี คือ

1.แบบนิรนัย (Deductive Approach) ซึ่งประกอบด้วย
ขั้นตอน 3 ขั้น คือ ขั้นแรก ครูระบุกฎหรือหลักที่ต้องการให้
นักเรียนเข้าใจก่อน ขั้นที่สอง ครูยกตัวอย่างต่าง ๆ ที่จะช่วยขยาย
ความหลักที่ให้ ครูอาจจะใช้วิธีเปรียบเทียบ อุปมา อุปมัย เป็น
คำพูดหรืออาจใช้หนังสือ ภาพ การทดลอง ขั้นที่สาม ครูสัมพันธ์
ตัวอย่างเข้ากับหลักที่ให้ไว้ตอนต้น ในขั้นที่สามนี้ครู อาจารย์ อาจ
ขอให้นักเรียนยกตัวอย่างบ้างแล้วให้บอกตัวอย่างนั้นสัมพันธ์กับ
ความคิดหลักอย่างไร

2. แบบอุปนัย (Inductive Approach) ครูจะยกตัวอย่าง ก่อนหลาย ๆ ตัวอย่างให้นักเรียนศึกษาตัวอย่างแล้ววิเคราะห์ สรุป เป็นหลักเกณฑ์หรือแนวคิด

การใช้ตัวอย่างให้มีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. เริ่มจากตัวอย่างง่าย ๆ ไปหาตัวอย่างที่ยากขึ้น ตาม หลักการสอนให้เกิดความคิดรวบยอดแก่นักเรียน ครูต้องนำ ตัวอย่างมาให้ให้นักเรียนดู เพื่อจะได้สังเกตพิจารณาแยกลักษณะ แตกต่างที่เป็นลักษณะเด่นชัด ถ้าครูนำตัวอย่างยาก ๆ มาให้ นักเรียนดูก่อน ก็อาจจะทำให้ เกิดความสับสนและเข้าใจประเด็น ผิดไป

2. คำนึงถึงประสบการณ์และความรู้เดิมของนักเรียน ครูรู้จัก นักเรียนมากขึ้น เพียงใดก็จะสามารถเลือกตัวอย่างได้เหมาะสม มากขึ้น

3. ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน อาจจะทำให้นักเรียนเป็น ฝ่ายยกตัวอย่างเพิ่มเติม เพราะถ้านักเรียนสามารถยกตัวอย่างได้ ถูกต้องก็อาจตีความได้ว่าเกิดความเข้าใจถ้ายกตัวอย่างไม่ได้ หรือผิด ครูก็ต้องแก้ไข ปรับบทเรียนใหม่ (กาญจนา เกียรติ ประวัติ 2523 : 103 – 104)

ทักษะการสรุปสัมพันธ์ (สรุปบทเรียน)

อัญชลี แจ่มเจริญ (2523 : 190 – 191)

การสรุปบทเรียน หรือการสรุปสัมพันธ์ คือ การที่ครูพยายามให้นักเรียนสามารถรวมความคิด ความเข้าใจของตนได้ถูกต้องซึ่งอาจเป็นการรวม หรือสรุปหลักเกณฑ์ หรือข้อเท็จจริงหรือแนวความคิดสำคัญ ๆ จากประสบการณ์ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง นักเรียนจะจับจุดสำคัญของบทเรียนได้ถูกต้อง รู้ว่ากำลังเรียนอะไรและจะนำ ความรู้ใหม่ไปสัมพันธ์กับความรู้เดิมได้อย่างไร นักเรียนจะเรียนบทเรียนใหม่เข้าใจรวดเร็วยิ่งขึ้น

การสรุปบทเรียนทำได้เมื่อไร

1. สรุปใจความสำคัญแต่ละตอนในระหว่างบทเรียน
2. สรุปปิดท้ายเมื่อจบบทเรียน

วิธีการสรุปบทเรียนอาจทำได้หลายวิธี

1. สรุปจากการตั้งคำถาม
2. สรุปจากการใช้อุปกรณ์
3. สรุปจากการปฏิบัติ เช่น การสังเกต การสาธิต การทดลอง พยายามชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของวิชาความรู้เดิม สิ่งที่เพิ่งเรียนจบไปเดี๋ยวนี้ กับสิ่งที่จะเรียนในอนาคต

4. สรุปจากการสร้างสถานการณ์

การสรุปมี 2 ลักษณะ

1.สรุปทางด้านความรู้ (Cognitive Link) เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้สามารถจับความคิดรวบยอดได้

2.สรุปทางด้านสังคม (Social Link) มีการชมเชยให้กำลังใจ ทำให้นักเรียนรู้สึกว่ตนเกิดการเรียนรู้

ครูจะทดสอบว่านักเรียนสามารถสัมพันธ์ความรู้เดิม และความรู้ใหม่เข้าด้วยกันได้ดีเพียงไร อาจทำได้ดังนี้

1. โดยการทบทวนสิ่งที่นักเรียนเรียนมาแล้วตามลำดับจนถึงบทเรียนที่จะเรียนใหม่

2. โดยการสังเกตความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้น ๆ มาใช้กับเหตุการณ์ใหม่ ๆ ที่คล้ายคลึงกับเหตุการณ์เดิม

3. โดยการสังเกตความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ต่าง ๆ มาให้สัมพันธ์กับบทเรียนใหม่ได้

สุพิน บุญชูวงศ์ (2530 : 118 – 119)

ทักษะการสรุปบทเรียน หมายถึง การประมวลผลสำคัญ ๆ ของบทเรียนแต่ละบทเรียนที่ได้เรียนจบลง เพื่อให้ให้นักเรียนได้แนวคิดที่ถูกต้องในบทเรียนนั้น และเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ในเนื้อหาต่อไป

การสรุปบทเรียนมักจะกระทำเมื่อ

1. สรุปใจความสำคัญแต่ละตอนในระหว่างบทเรียน
2. สรุปเมื่อจบบทเรียน
3. เมื่อนักเรียนอภิปราย หรือฝึกปฏิบัติจบลง

วิธีการสรุปบทเรียนอาจทำได้หลายวิธี

1. การสรุปบททวน ครูไม่จำเป็นต้องทบทวนสรุปเองทั้งหมด ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยครูอาจจะใช้คำถามและพยายามให้มีแต่สาระสำคัญ และเรียบเรียงอย่างเหมาะสม อาจจะให้นักเรียนรวบรวมการสรุปลงในสมุด

2. สรุปจากการปฏิบัติ เช่น ให้นักเรียนสังเกตการสาธิตการทดลอง และพยายามชี้ให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ของวิชาความรู้เดิม บทเรียนที่เพิ่งเรียนจบกับบทเรียนที่จะเรียนในอนาคต

3. สรุปจากการสร้างสถานการณ์ โดยครูสร้างสถานการณ์ให้สอดคล้องกับบทเรียนและให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นออกมา

4. สรุปจากการใช้อุปกรณ์ โดยครูอาจจะใช้อุปกรณ์ที่ใช้สอนมาช่วยให้การสรุปบทเรียนให้ง่ายขึ้น เช่น เมื่อนำเครื่องมือ

ทางเกษตรมาให้ให้นักเรียนดู นักเรียนสามารถสรุปข้อควรระวังในการใช้ได้ถูกต้อง

ข้อควรคำนึงในการสรุปบทเรียน

1. การสรุปบททวนโดยการใช้คำถามต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาและจุดประสงค์ของบทเรียน
2. วิธีการสรุปต้องสอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของนักเรียน
3. การสรุปต้องเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่นักเรียนรู้แล้วไปยังสิ่งที่ยังไม่รู้
4. การสรุปต้องสามารถใช้ประเมินบทเรียนว่ามีสาระและผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้
5. การสรุปจะต้องเป็นการแนะแนวการเรียนในครั้งต่อไป

สุพรรณณี ศรีคุณ (2527 : 190)

การสรุปบทเรียนไม่จำเป็นจะต้องสรุปเมื่อจบบทเรียนเท่านั้น อาจจะสรุปใจความสำคัญแต่ละตอนในระหว่างบทเรียนก็ได้

วิธีการสรุปบทเรียน อาจทำได้หลายวิธีดังนี้

1. สรุปจากการตั้งคำถาม
2. สรุปจากการใช้อุปกรณ์
3. สรุปจากประสบการณ์ เช่น จากการสังเกตจากการทดลอง
4. สรุปจากการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนดู

ครูจะทราบได้อย่างไรว่านักเรียนสามารถสรุปบทเรียนได้ถูกต้อง และสามารถสัมพันธ์ความรู้เดิมและความรู้ใหม่ให้เข้าด้วยกันได้ ครูควรปฏิบัติดังนี้

1. โดยการทบทวนสิ่งที่นักเรียนเรียนมาแล้วตามลำดับจนถึงบทเรียนที่จะเรียนใหม่

2. โดยการสังเกตความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในบทเรียนนั้น ๆ มาประมวลให้เข้ากับเหตุการณ์ใหม่ ๆ ที่คล้ายคลึงกับเหตุการณ์เดิม

3. โดยการสังเกตความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ต่าง ๆ มาใช้ให้สัมพันธ์กับบทเรียนใหม่ได้

ทักษะการสอนกลุ่มใหญ่

นักจิตวิทยาให้ความเห็นว่า เด็กย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แม้จะเป็นเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกัน พ่อแม่เดียวกันก็ตามที เมื่อเป็นเช่นนี้ การจะให้เด็กประกอบกิจกรรมที่เหมือน ๆ กัน จึงเป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ ในแง่ของการเรียนรู้ เด็กควรจะได้ประกอบกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป ตามความถนัดความสามารถ ความสนใจ และความต้องการ

บุญธรรม บัวทอง (66 – 67) การสอนเป็นหมู่ เป็นวิธีการสอนที่แบ่งนักเรียนออกเป็นหมู่ตามความถนัด ความสนใจ ทักษะสติ และความสามารถ โดยแบ่งเป็น 3 หมู่ คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน เพื่อฝึกฝนเฉพาะด้าน อาจเป็นคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ฯลฯ การสอนโดยการแบ่งหมู่เช่นนี้ เด็กแต่ละคนได้เรียนไปตามความสามารถไม่ต้องคอยกัน ครูมีโอกาสร่วมเสริมเด็กได้เต็มที่ เด็กได้มีโอกาสแข่งขันในหมู่เดียวกัน ช่วยให้เกิดผลและทราบความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนได้ดี

การสอนเป็นหมู่ เป็นความพยายามของนักการศึกษาที่จะแก้ปัญหาการสอนเป็นชั้นที่นำเอาเด็กวัยเดียวกัน นมาอยู่ในชั้นเดียวกัน ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้กันอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน เพราะถือว่าเป็นวิธีที่สะดวกต่อการจัดประหยัดการสอน เด็กได้อยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน รู้จักกันได้เล่นสนุกสนานกัน แต่มีผลเสียในแง่ที่ว่า การสอนเป็นชั้น จะไม่คำนึงพัฒนาการของเด็ก ไม่คำนึงถึงคว ามแตกต่างระหว่างบุคคล ครูมักจะมึบทบาทเสียเองเป็นส่วนใหญ่ ยุ่งยากในการปกครองชั้น เด็กจะขาดวินัยในตนเอง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ จะกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง ดังนั้นการสอนเป็นหมู่จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การสอนของ ครูมีลักษณะเป็นการ “ สอนคน” มากกว่า “ สอนหนังสือ”

ลำดับชั้นการสอน

1. ชั้นศึกษาเด็ก ชั้นนี้ครูจะต้องรู้จักเด็กดีพอสมควร พิจารณาดูความถนัดความสามารถ ความสนใจ และทัศนคติ แล้วแบ่งออกเป็นหมู่เก่ง ปานกลาง และหมู่อ่อน ครูที่คลุกคลีกับเด็ก สังเกตพฤติกรรมของเด็กโดยตลอด ก็สามารถทราบธรรมชาติ และแบ่งแยกเด็กได้ถูกต้อง
2. ชั้นมอบหมายงาน หลังจากนักเรียนได้ทำความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่ครูสอนโดยการฟังคำบรรยาย อภิปราย สนทนา ซักถามแล้วมอบหมายงานให้นักเรียนทำตามหมู่ เช่น หมู่เก่ง ปานกลาง และหมู่อ่อน
3. ชั้นวางแผนงาน นักเรียนแต่ละ หมู่ร่วมกันวางแผนการทำงานเช่นจะให้ใครรับผิดชอบในเรื่องใด ทำอะไรบ้าง กว้างแคบแค่ไหน เพียงไร ต้องทำแผนภูมิ สมุดภาพ รวบรวมของตัวอย่าง ฯลฯ อย่างไรหรือไม่ สามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งวิชาใด ตลอดจนวิธีการเสนอผลงาน ทั้งนี้โดยการแนะนำช่วยเหลือของครู

4. ขั้นทำงาน นักเรียนลงมือทำงานตามแผนที่วางเอาไว้ ครูสังเกตการทำงาน ดูแลให้นักเรียนได้ทำงานไปตามแผน

5. ขั้นเสนอผลงาน นักเรียนนำผลงานเสนอหน้าชั้นเรียน โดยการรายงานประกอบกับสิ่งต่าง ๆ ที่รวบรวมมาได้ ผู้ซักถามข้อสงสัย

6. ขั้นสรุป นักเรียนทั้งนั้นช่วยกันสรุปความรู้ นำผลงานของทุกหมู่มาจัดนิทรรศการย่อย หน้าชั้นเรียน

ปรีชา เศรษฐีธร (2521 : 129 – 130) ได้อธิบายถึงวิธีการสอนกลุ่มใหญ่ว่าการสอนนี้ ครูจะเป็นผู้แนะแนวในการทำงาน ร่วมกันเป็นกลุ่มนั้น เด็กแต่ละคนจะมีหน้าที่แตกต่างกันไป คือ ทุกคนได้นำความสามารถมาใช้เต็มที่ในการทำงาน

ลักษณะที่สำคัญของวิธีสอนแบบกลุ่มใหญ่มีดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. สมาชิกแต่ละคนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยครบถ้วน
3. สมาชิกจะต้องเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ถือหลักให้เกียรติซึ่งกันและกัน
4. วิธีการทำงานและการปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มมีการยืดหยุ่นได้

จุดมุ่งหมายของการทำงานเป็นกลุ่มใหญ่

1. เพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย
2. เปิดโอกาสให้นักเรียน ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานต่าง ๆ กัน

3. ให้มีการเรียนรู้ในด้านสังคมที่ตนอาศัยอยู่
4. ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ในทางที่จะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีพในสังคม

หน้าที่ของครูในการสอนแบบกลุ่มใหญ่

1. ให้คำแนะนำเพื่อให้นักเรียนดำเนินการไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้
2. จัดหาอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ตลอดจนแนะนำแหล่งวิชาการใหม่ ๆ ให้แก่นักศึกษา เพื่อนำมาประกอบการเรียนและการดำเนินงานในกลุ่ม
3. จัดการดูแลให้นักเรียนได้ทำงานตามความสามารถของตนอย่างเต็มที่
4. จัดให้มีการประเมินผลการทำงานของเด็กเป็นรายบุคคล และประเมินผลการทำงานของเด็กเป็นกลุ่ม
5. ดูแลให้การดำเนินงานของนักเรียนเป็นไปโดยเรียบร้อย และประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

หน้าที่ของนักเรียนมีดังนี้

1. ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย
2. ฝึกฝนให้เกิดความเคยชินในการแสดงความคิดเห็นในแนวทางที่ถูกต้อง
3. ซักถามกิจการของกลุ่มที่ยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง
4. สร้างความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในกลุ่มของตนเอง

ข้อจำกัดของการสอนแบบกลุ่มใหญ่

1. มาตรฐานของกลุ่ม อาจสูงหรือต่ำไปทำให้เด็กบางคนขาดความสนใจเท่าที่ควร
2. ถ้าหากครูไม่เอาใจใส่ปล่อยให้เด็กทำงานตามสบายก็จะไม่เกิดผลอย่างใด
3. เด็กบางคนในกลุ่ม อาจจะไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายคอยพึ่งคนอื่นอย่างเดียว

หลักในการจัดกลุ่มนักเรียน

1. พิจารณาความสามารถ ทักษะคติความสนใจ ของเด็กเป็นหลัก
2. จัดเด็กที่มีอายุเท่า ๆ กันไว้ในกลุ่มเดียวกันโดยถือหลักว่าอายุจริง ใกล้เคียงกัน ย่อมจะมีพัฒนาการคล้ายคลึงกัน
3. พิจารณาจากอายุสมอง เช่น กลุ่มเรียนดี กลุ่มสติปัญญาปานกลาง และกลุ่มเด็กที่เรียนช้า
4. พิจารณาความสนใจของเด็กเป็นเกณฑ์ คือ เด็กที่มีความสนใจคล้ายคลึงกัน จัดไว้ในกลุ่มเดียวกัน

วิธีสอนกลุ่มเล็ก

บุญธรรม บัวทอง (มปป. : 70 – 73)

การสอนแบบกลุ่มย่อย เป็นวิธีสอนที่สามารถนำมาใช้กับทุกวิชา โดยให้นักเรียนประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน อาจจะเป็นการค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่ได้เรียนไปแล้ว หรือแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นกฎเกณฑ์ ทฤษฎี หลักวิชาหรือเป็นการทดสอบทฤษฎีใหม่ ๆ การให้นักเรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม เป็นการส่งเสริมปลูกฝังนิสัยการทำงานร่วมกัน ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ฯลฯ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะเกิดขึ้นกับเด็กโดยไม่รู้ตัว

การสอนแบบกลุ่มย่อย หรือกลุ่มเล็ก ก็คือการสอนที่แบ่งนักเรียนหมู่ใหญ่ออกจากกันได้จำนวนมากกว่าหนึ่งกลุ่ม โดยที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มจะมีจำนวนเท่ากัน

เกณฑ์การแบ่งกลุ่ม

สมาชิกในแต่ละกลุ่ม ควรมีจำนวนสักเท่าใด จึงจะได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มที่มีขนาดพอดีจะเป็นสิ่งที่กำหนดตายตัวได้ยาก ทั้งนี้เพราะย่อมขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายอย่าง ในที่นี้เสนอเกณฑ์การแบ่งกลุ่มอย่างง่าย ๆ คือ

1. จำนวน ครูและนักเรียน ในกรณีที่มีนักเรียนมากแต่ครูมีจำนวนน้อย ถ้าจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม ครูย่อมดูแลไม่ทั่วถึง ดังนั้น ระหว่างจำนวนกลุ่มนักเรียนกับครูต้องมีความสัมพันธ์กัน

2. สื่อการสอน สื่อการสอนเป็นตัวตีกรอบสำคัญอย่างหนึ่งในเรื่องขนาดของกลุ่มการจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ หรือจำนวนก็กลุ่มนั้น ให้คำนึงถึงสื่อการสอนที่มีอยู่ เช่น ชุดการสอน ที่ประกอบด้วยศูนย์การเรียนรู้หรือกลุ่มกิจกรรม 4 กลุ่ม ในแต่ละศูนย์หรือกลุ่มมีบัตรชนิดต่าง ๆ เช่น บัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา ฯลฯ อย่างละ 5 ชุด เช่นนี้ จะมีนักเรียนเกิน 4 กลุ่มและแต่ละกลุ่มจะเกิน 5 คนไม่ได้

3. เนื้อหาวิชา เนื้อหาย่อมมีลักษณะกว้าง แคบ ลึก แตกต่าง ออกกันออกไปผู้สอนต้องพิจารณาดูว่า ในเรื่องนั้น ๆ มีข้อปลีกย่อยอะไรบ้าง แล้วแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบ แต่ละข้อย่อยหรือ ครูจะสอนโดยวิธีการทดลอง ก็ต้องพิจารณาดูว่าจะให้นักเรียนทดลองอะไร และอย่างไร เช่น ทดลองการให้น้ำให้สะอาด ครูต้องพิจารณาว่าการให้น้ำให้สะอาดมีกี่วิธี แล้วแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ทำการทดลองแต่ละวิธี เพราะฉะนั้น การแบ่งกลุ่มจึงขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชาด้วย

4. เวลาเรียน ขณะที่ครูทำการเตรียมการสอน ครูย่อมทราบแล้วว่า จะสอนกี่คาบ แบ่งเป็นกิจกรรมของครูกี่คาบ ของนักเรียนกี่คาบ เช่นถ้าจะให้ให้นักเรียนประกอบกิจกรรมกลุ่มในลักษณะหมุนเวียน อย่างกิจกรรมในศูนย์การเรียน นักเรียนควรจะมีกี่กลุ่ม จึงจะได้เวลาพอดี เมื่อประกอบกิจกรรมครบทุกศูนย์ เพราะฉะนั้นในการแบ่งกลุ่มครูต้องพิจารณาถึงเวลาเรียนด้วย

ประเภทของกลุ่มย่อย

1. กลุ่มพลังสมอง แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 7 – 11 คน สมาชิกในกลุ่มจะรวมกันอภิปรายปัญหาที่ครูกำหนดให้โดยแสดงความคิดเห็นไปตามความรู้สึกของตนเองได้อย่างเต็มที่ ครูเป็นเพียงผู้คอยรับฟังความคิดเห็นเท่านั้น กลุ่มย่อยประเภทนี้เหมาะที่จะใช้ในการอภิปรายทั่วไป

2. กลุ่มเปิดอภิปราย คล้ายกับกลุ่มที่หนึ่ง กล่าวคือครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายปัญหาที่สลับซับซ้อนมีแง่มุมต่าง ๆ อาจจะทำอภิปรายสนับสนุนหรือคัดค้านความคิดเห็นก็ได้ วิธีนี้เหมาะที่จะใช้ในการอภิปรายเกี่ยวกับการแก้ปัญหา

3. กลุ่มเลือกงานตามความถนัดหรือความสนใจ เป็นการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อไปประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ครูเปิดโอกาสให้เลือก ในการสอนแบบนี้ ครูต้องจัดกิจกรรมไว้มาก ๆ อย่าง เพื่อให้นักเรียนจะได้เลือกเรียนตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง

หลักการสอนกลุ่มย่อย

1. ครูต้องกำหนดจุดประสงค์ให้เด่นชัดว่าแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำอะไรเพื่อให้เกิดอะไร กลุ่มละกี่คน

2. กิจกรรมที่ให้ทำมีความยากง่าย เหมาะสมกับวัย และมีความใกล้เคียงกับทุกกลุ่มทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำ

3. ครูต้องชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงหน้าที่ที่ตนต้องทำก่อนลงมือทำงาน

4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงผลงาน หลังจากประกอบกิจกรรมเสร็จแล้ว

5. ครูควรแสดงอาการสนใจหรือเอาใจใส่ ขณะที่เด็กกำลังทำงาน

6. ครูควรยกย่องชมเชยในความสำเร็จของนักเรียน อาจจะด้วยวาจาหรือเป็นสิ่งของ เพื่อให้เด็กมีกำลังใจในการทำงานต่อไป

7. กำหนดวิธีการที่ผลประเมิณผล

ผลดีของการสอนแบบกลุ่ม

1. นักเรียนมีโอกาสได้เลือกทำกิจกรรมที่ตนถนัดและสนใจ
2. นักเรียนทุกคนได้ทำงานเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึง
3. นักเรียนได้มีโอกาสใช้สติปัญญาคิดค้นหาวิธีแก้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ
4. นักเรียนได้รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักเสียสละ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
5. ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
6. นักเรียนได้ทำงานไปด้วย พูดคุยไปด้วย ทำให้บรรยากาศไม่เงียบเหงา

ทักษะการสอนเป็นรายบุคคล

อัฏฐชลี แจ่มเจริญ (2523 : 140) การสอนแบบรายบุคคล หมายถึง กระบวนการที่กำหนดเพื่อให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสที่

จะตรวจสอบความต้องการของตนเลือกวิธีสอน (วิธีเรียน) ที่เหมาะสมกับตนก้าวไปตามความสามารถของตน และมีโอกาสทราบความก้าวหน้าของตนอย่างสม่ำเสมอ

จากคำจำกัดความข้างต้น จะเห็นว่า การสอนแบบรายบุคคลนั้น มุ่งองค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ วิธีการเรียน ความก้าวหน้า เป็นเฉพาะรายบุคคล คือ

วัตถุประสงค์ รายบุคคลก็คือ ผู้เรียนเลือกสิ่งที่จะศึกษาได้ตามความสนใจ และความต้องการของตน วิธีการเรียนก็เหมือนกัน ผู้เรียนเลือกวิธีที่ตนชอบ เป็นต้นว่า จะฟังการบรรยายเข้าห้องสมุดฟังเทป หรือศึกษาค้นคว้าเองโดยวิธีอื่น ๆ ที่ว่าก้าวไปเร็วช้า แบบรายบุคคลนั้น ก็คือ ผู้เรียนไม่ต้องรอกันต่างกันต่างก้าวไปตามความสามารถและความสะดวกของตน ไม่ต้องรอสอบพร้อมกันก็ได้ ใครจะจบเร็วหรือช้าก็แล้วแต่บุคคล

ประเภท ของการจัดสอนแบบรายบุคคลเราแบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 เป็นการสอนแบบรายบุคคลที่มีแบบแผน (รัดกุม) มีการกำหนดขั้นตอนไว้แน่ชัด ผู้เรียนก้าวไปเร็วช้าตามขั้นตอนเหล่านี้ ตามความต้องการ เช่น การสอนแบบโปรแกรม เป็นต้น

ประเภทที่ 2 เป็นการสอนแบบรายบุคคลที่มีแบบแผนค่อนข้างหลวม คือ กำหนดแต่เพียงกว้าง ๆ ผู้เรียนสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการและการก้าวหน้าไปช้าเร็วได้อย่างเสรี เช่น การเรียนแบบอิสระ (Independent Study) เป็นต้น

บุญธรรม บัวทอง (มปป. : 74 - 77) การสอนเป็นรายบุคคล เป็นขบวนการสอนที่เน้นถึงความแตกต่างของระดับความสามารถ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันของนักเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ไปตามระดับ

ความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของนักเรียนเป็นรายบุคคล

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการสอนเป็นรายบุคคล

1. สำรวจความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน
2. สร้างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับตัวผู้เรียน
3. จัดโปรแกรมการเรียนให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
4. การวัดผลให้วัดไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้แต่ต้น ไม่เปรียบเทียบกับคนอื่น
5. พยายามให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง
6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่น ทั้งเนื้อหา เวลา เรียน
7. จัดอุปกรณ์ประกอบการสอนให้มาก

ประเภทของการสอนเป็นรายบุคคล

การสอนเป็นรายบุคคล สามารถจัดสอนในกรณีต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. สอนเด็กเรียนเร็ว
2. สอนเด็กเรียนช้า
3. สอนเด็กที่มีปัญหาด้านการปรับตัว เช่น เกเร
4. สอนเด็กที่มาเรียนช้าไม่ทันเพื่อน
5. สอนกลุ่มสนใจพิเศษ เช่น การประดิษฐ์

การสอนเด็กเรียนเร็ว

เด็กเรียนเร็ว โดยปกติเป็นเด็กกล้าแสดงออกมีไหวพริบ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี สามารถประกอบกิจกรรมที่ยากกว่าคนอื่นได้ สามารถเก็บใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ดี และถูกต้อง สนใจกิจกรรมต่าง ๆ มักทำกิจกรรมเหล่านั้นเสร็จก่อนคน

อื่นและไม่ผิดพลาด เป็นคนที่ไม่อยู่นิ่ง คิดในเรื่องที่เป็นนามธรรมได้ อธิบายเรื่องต่างๆ ด้วยภาษาของตนเองได้ เด็กประเภทนี้ จัดอยู่ในเด็กประเภทฉลาด

หลักการสอนเด็กเรียนเร็ว

1. ทำให้กิจกรรมที่ยากกว่าให้กับเด็กธรรมดา อาจเป็นเรื่องในชั้นสูงถัดไปเพื่อสะดวกในการเรียนข้ามชั้นกลางปี
2. พยายามกระตุ้นให้เด็กค้นหาปัญหาและค้นพบคำตอบด้วยตัวเอง
3. พยายามให้วางแผนทำงาน วิจารณ์งานของตนเองและแข่งขันผลงานหรือความก้าวหน้ากับตนเอง
4. ไม่ปิดกั้นทางความคิดของเด็ก โดยการขู่ขังค้ำหรือลงโทษ เมื่อเด็กคิดเรื่องแปลกใหม่แตกต่างไปจากคนอื่น
5. ไม่จำกัดระยะเวลาสอน และวิธีสอน แต่วิธีสอนที่ใช้ได้ดีกับเด็กเรียนเร็ว คือ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนและอภิปราย
6. สื่อการสอนประเภทบัตรงาน หนังสืออ่านประกอบ ฯลฯ ควรจัดทำให้เด็กเหล่านี้
7. ชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจ
8. ควรทำเป็นโครงการสอน ซึ่งประกอบด้วยชื่อโครงการ หลักการและเหตุ ผล จุดประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ ระยะเวลา เนื้อหาสาระที่จะใช้สอน แหล่งทรัพยากรและการประเมินผล

คุณสมบัติของผู้สอนเด็กเรียนเร็ว

1. มีความรู้และประสบการณ์กว้างขวาง
2. มีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนาความก้าวหน้าของเด็ก
3. รู้จักนำเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ เข้ามาใช้
4. เข้าใจธรรมชาติของเด็ก

5. มีบุคลิกที่เข้ากับเด็กได้

การสอนเด็กเรียนช้า

เด็กเรียนช้าหรือเด็กเรียนอ่อน คือ เด็กที่มีลักษณะตรงข้ามกับเด็กเรียนเร็ว มักเงียบขรึม ไม่ชอบเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ยาก บางคนพยายามทำตนให้เป็นที่สนใจของคนอื่นด้วยวิธีการก้าวร้าว

หลักการสอนเด็กเรียนช้า

1. ศึกษาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้นักเรียนเรียนช้า เช่น การหยุดเรียนบ่อย สุขภาพไม่สมบูรณ์ ร่างกายพิการ ขาดความพร้อม สติปัญญาต่ำ ฯลฯ เพื่อจะแก้ปัญหาได้ตรงสาเหตุ
2. ชี้แจงปัญหาให้ผู้ปกครองของนักเรียนเข้าใจ เพื่อขอความร่วมมือในการทำความเข้าใจปัญหาหรือสาเหตุนั้น
3. ถ้านักเรียนเรียนอ่อนหลายวิชา ควรแก้ไขทีละวิชาไม่ควรสอนครั้งเดียวหลายวิชา
4. ระยะเวลาของการสอน อาจสอนในเวลาเรียนขณะที่เรียนร่วมกับเพื่อน ๆ เวลาก่อนเข้าเรียนในตอนเช้า ขณะพักรับประทานอาหารกลางวันหรือหลังจากโรงเรียนเลิกแล้ว ในการสอนแต่ละครั้งไม่ควรใช้เวลานานเกินไป
5. ไม่ควรสอนสิ่งที่นักเรียนรู้แล้วซ้ำอีก ถ้าจำเป็นต้องทบทวน การใช้เวลาให้สั้น
6. ควรใช้วิธีการสอนใหม่ ไม่ซ้ำกับวิธีการเดิมที่นักเรียนได้เรียนมาแล้ว
7. ควรใช้อุปกรณ์การสอนให้มาก และแปลกไปจากเดิม
8. หลังจากสอนไปแล้ว ครูคอยติดตามผลอย่างไร ลัษิตและสม่ำเสมอ

9. ควรทำเป็นโครงการสอน ซึ่งโครงการสอนจะประกอบด้วย ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล จุดประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ ระยะเวลา เนื้อหาสาระ ที่จะสอน แหล่งทรัพยากร การประเมินผล

คุณสมบัติของผู้สอนเด็กเรียนช้า

1. มีความรัก เมตตา และเห็นใจผู้ที่เรียนอ่อนไม่ทันเพื่อน
2. สามารถใช้วิธีสอนต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว
3. มีอารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส จิตใจมั่นคง

ทักษะการสอนแบบใช้เพลง

บุญธรรม บัวทอง (มปป. : 81 – 87) การสอนแบบบรรยาย ประกอบเพลง หมายถึงการสอนที่ครูได้เตรียมศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ ไว้อย่างพร้อมมูล เพื่อนำมาอธิบายหรือบรรยายเนื้อหาวิชาทั้งหมดโดยใช้บทเพลง ประเภทต่าง ๆ เข้าไปสอดแทรกในระหว่างการบรรยายเพื่อให้การเรียนการสอนในช่วงเวลานั้นมีความหมายมากยิ่งขึ้น อันเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ และเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กได้ดียิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนด้วยวิธีนั้นจนทําให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจไม่เบื่อหน่าย นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน
2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของบทเพลงที่มีต่อการศึกษา
3. เพื่อให้ผู้เรียนทัศนคติที่ดีต่อครูผู้สอนและวิชาที่เรียน
4. เพื่อใช้เป็นสื่อส่งเสริมการอ่านการออกเสียง
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดในเชิงสร้างสรรค์

6. เพื่อช่วยในการเปลี่ยนอริยาบทของนักเรียนและเปลี่ยนพฤติกรรมทางการสอน

7. เพื่อสร้างความสัมพันธ์กันดีระหว่างครูกับนักเรียน

ข้อควรคำนึงที่สำคัญของการสอนแบบบรรยายประกอบเพลง

1. ความพร้อมของครู ครูต้องมีความรู้ ความสามารถ มีความสนใจ ตั้งใจที่จะสอนในเรื่องนั้นเป็นอย่างดี ทำการเตรียมและทดลองสอนจนให้เกิดความมั่นใจ มีท่าทางและน้ำเสียงที่ไม่ชวนเบื่อหน่าย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชา บทเพลงและวัยของผู้เรียน กล่าวคือ เนื้อหาวิชาที่สอนและบทเพลงที่จะนำมาประกอบต้องสัมพันธ์กัน เกื้อหนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน ตลอดทั้งความยากง่ายของบทเพลง เนื้อร้องทำนอง ความยาวความสั้นพอเหมาะกับวัยวุฒิของเด็ก

3. ศิลปะในการร้องการพูด ครูต้องมีศิลปะในการร้องการพูดให้ชัดถ้อยชัดคำเน้นจังหวะลีลาและเน้นเสียงให้น่าฟัง ไม่พูดเร็วเกินไปจนเด็กคิดตามเรื่องที่พูดไม่ทัน อันเป็นสาเหตุให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจบทเรียน

4. การแทรกบทเพลงในเนื้อหา ครูควรแบ่งเนื้อหาที่จะสอนออกเป็นตอน ๆ สอดแทรกบทเพลงให้ได้จังหวะตรงตามเนื้อเรื่องที่จะสอน เพื่อจบตอนหนึ่ง ๆ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อข้องใจสงสัยหรือครูอาจตั้งปัญหาให้นักเรียนตอบ

5. การใช้กระดานดำ ครูควรใช้กระดานดำประกอบการสอนให้มากในการบรรยาย เช่น ใช้บันทึกหัวข้อย่อ ๆ หรือคำศัพท์สำคัญยาก ๆ วัน เดือน ปีที่เกิดเหตุการณ์และบทเพลงใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยร้องหรือสรุปข้อความสำคัญเป็นตอน ๆ

6. อุปกรณ์การ สอนอื่น ๆ ครูควรใช้อุปกรณ์การสอนอื่น ๆ ตามความเหมาะสม เช่น รูปภาพ แผนภูมิ ฯลฯ เพื่อช่วยให้บทเรียน มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

7. เวลา กำหนดเวลาให้เหมาะสมกับชั้นเรียน โดยคำนึงถึง วัยของเด็กตามปกติใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ถ้านานกว่านี้ เด็ก จะเกิดความเบื่อหน่าย

8. กิจกรรมต่อเนื่อง เมื่อสอนจบแล้ว ครูควรให้นักเรียนทำ กิจกรรมเพิ่มเติม เช่น วาดรูปตามจินตนาการ ทำสมุดภาพ ฯลฯ

การดำเนินการสอนแบบบรรยายประกอบเพลง

เมื่อครูตัดสินใจว่า จะใช้การสอนแบบบรรยายประกอบเพลง แล้ว ครูควรดำเนินการสอนตามลำดับขั้นต่อไปนี้ คือ

1. ขั้นเตรียม

1.1เตรียมตัวครู โดยทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้จาก แหล่งวิทยากรต่าง ๆ แล้วนำความรู้นั้น มาจัดเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบ จัดหาอุปกรณ์การสอนตลอดจนทำบันทึกการสอนให้ ชัดเจนเป็นรายชั่วโมง

1.2เตรียมตัวนักเรียน โดยนัดหมายวัน เวลา สถานที่ให้ แน่นนอน สิ่งที่นักเรียนจะต้องใช้ มีอะไรบ้าง ครูต้องแจ้งให้ นักเรียนทราบ ตลอดจนชี้แนะบางประการเกี่ยวกับการเรียน

2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ทันทีที่ครูมายืนหน้านักเรียนครูควร หยิบจุดที่น่าสนใจมาเล่าหรือพูดให้นักเรียนฟัง เพื่อเป็นการจูงใจ และหันเหความสนใจของเด็กให้มาสู่บทเรียนที่ครูกำลังจะสอน หรืออาจจะใช้บทเพลงประกอบเลยก็ได้ โดยใช้เพลงที่ครูคิดว่าจะ ดึงดูดความสนใจและเร้าใจนักเรียนได้ดี และการใช้เพลงนั้น อาจจะเปิดแผ่นเสียงเทปบันทึกเสียงหรือจะให้นักเรียนร้องเองก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

3. ขั้นดำเนินการสอน ในการสอนของครูนั้น นอกจากจะมุ่ง ให้นักเรียนเกิดค วามรู้ความเข้าใจแล้ว ผู้สอนควตจะได้สร้าง

บรรยายกาศให้เต็มไปด้วยความสนุกสนานเปล็ดเปล็นลำดับการ สอนควรเป็นดังนี้

3.1 ครูอธิบายเนื้อหา ช้า ๆ ชัดเจน โดยมีอุปกรณ์ ประกอบ

3.2 ครูซักถามให้นักเรียนคิดหาคำตอบ

3.3 เมื่อนักเรียนลดความสนใจในบทเรียนลงให้นำ บทเพลงมาประกอบ

3.4 ครูให้นักเรียนร่วมทำกิจกรรมประกอบการเรียน ง่าย ๆ ใช้เวลาสั้น ๆ

3.5 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย

4. ชั้นสรุปบทเรียน เมื่อครูสอนจบเนื้อหาในชั่วโมงหนึ่ง ๆ ครูควรนำเอาบทเพลงหรือแต่งเป็นเพลงชั้นสรุปบทเรียน เพื่อให้ เด็กกได้จดจำเนื้อหาได้แม่นยำและจำได้นานในบางครั้งครูและ นักเรียนอาจจะช่วยกันแต่งก็ได้ เช่น ในการสอนภาษาไทยเรื่อง รูปและเสียงของวรรณยุกต์จบแล้ว ก็อาจใช้บทเพลงต่อไปนี้สรุป บทเรียนได้

5. ชั้นวัดผลประเมินผล เมื่อครูสอนจบขั้นตอนดังกล่าว มาแล้ว พอมาถึงขั้นนี้ครูผู้สอนที่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายประกอบ เพลงก็ยังสามารถนำเพลงมาใช้ใน ชั้นของการวัดผลประเมินผลนี้ ได้ เช่น หลังจากครูสอนภาษาไทยเรื่องควบแท้และควบไม่แท้จบ แล้วครูก็นักเรียนแต่งเป็นเพลง

ข้อดีของการสอนแบบบรรยายประกอบเพลง

1. ครูสามารถขยายหรือเพิ่มเติมเนื้อหาจากที่มีอยู่แล้วใน แบบเรียน

2. เด็กไม่เกิดความเบื่อหน่ายในบทเรียน แต่กลับสนุกสนาน ร่าเริง สนใจในบทเรียนมองเห็นบทเรียนมีความหมายมากยิ่งขึ้น

3. ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดในบทเรียนในระหว่างเรียน ลงได้เป็นอย่างดี

4. เป็นการปลูกฝังแนวความคิดและเจตคติที่พึงปรารถนาให้แก่เด็กโดยที่เด็กไม่รู้สึกรู้สึกรู้ตัว

5. การสอนแบบนี้เหมาะกับเด็กทุกเพศทุกวัยและนักเรียนได้รับความรู้ครบถ้วนตามหลักสูตร

6. นักเรียนและครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนไปพร้อม ๆ กัน

ข้อเสียของการสอนแบบบรรยายประกอบเพลง

1.เป็นการสอนที่ไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากนัก

2.ต้องอาศัยครูที่มีความสามารถด้านการแต่งและร้องเพลงไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นเรื่องตลกไป

3.อาจเป็นการรบกวนห้องข้างเคียง โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอาคารสถานที่ไม่พร้อม

4.สำหรับเด็กเล็กที่ยังอ่านหนังสือไม่ออก จะเป็นปัญหาอย่างมากในการสอนเพลงใหม่ ๆ

5.การสอนแบบนี้มักจะใช้เวลาเกินความจำเป็น จึงสอนให้ตรงตามกำหนดเวลาได้ยาก

วิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ

บุญธรรม บัวทอง (มปป. : 91) การแสดงบทบาทสมมติเป็นการแสดงในทันทีทันใด ที่ผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อน เรียนไปถึงเรื่องใดตอนใด ก็ออกมาแสดงได้ทันที โดยแสดงไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เช่น ถ้านักเรียนเป็นตำรวจนักเรียนจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาอย่างไร ไม่ปฏิบัติอย่างนั้น เป็นต้น

อัญชลี แจ่มเจริญ (2523 : 115 – 116) การแสดงบทบาทสมมติ เป็นวิธีการสอนแบบหนึ่ง ที่ให้นักเรียนได้ออกมาทำท่าทางเลียนแบบของจริง ตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น เช่น ทำเดิน ทำหก

ล้ม ทำวิ่ง ทำนั่งหลับ ฯลฯ ของเพื่อน ๆ ในชั้น หรือแสดงบทบาทสมมติ เป็นพี่ เป็นน้อง เป็นคุณพ่อ เป็นคุณแม่ เป็นตำรวจจับผู้ร้าย เป็นทหาร เป็นพ่อค้า แม่ค้าหรืออื่น ๆ โดยที่คิดทำทางเอาเองว่า ถ้าเป็นคนนั้นคงจะต้องทำทำทางอย่างนี้เป็นต้น นอกจากแสดงที่กล่าวมาแล้ว การเลียนแบบกิริยาทำทางหรือเสียงของสัตว์ต่าง ๆ เช่น ทำท่านกบิน ทำท่ากบกระโดด ทำเสียงแมวร้อง เปิดร้อง สุนัขเห่า เสียงรถยนต์ หรือการเล่นละครใบ้หรือเกมใบ้ได้แก่ การแสดงทำทางต่าง ๆ โดยไม่ต้องใช้เสียง เช่น แสดงทำอาบน้ำ ล้างมือ สระผม พายเรือ ฯลฯ ก็จัดว่าเป็นการแสดงบทบาทสมมติทั้งสิ้น บทบาทเหล่านี้เมื่อนำไปสอนสอดแทรก ตอนหนึ่งตอนใดของบทเรียน จะทำให้นักเรียนสนุกสนานได้ใช้ความคิดทำทำทางเลียนแบบ นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน ขณะที่สวมบทบาทของผู้อื่น เป็นการแสดงออกแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทำให้นักเรียนเกิดความเห็นใจและเข้าใจพฤติกรรมของผู้อื่นด้วย

บทบาทสมมติที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนอยู่ในปัจจุบันนี้แยกได้เป็น 3 วิธี คือ

1. การแสดงแบบแสดงละคร วิธีนี้ผู้ที่แสดงต้องฝึกซ้อมแสดงทำทางตามบทที่กำหนดขึ้นไว้แล้ว เช่น การแสดงละครเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนในหนังสือเรียนภาษาไทย ผู้แสดงบทบาทสมมติแบบละคร จะต้องพูดตามบทบาทที่ผู้เขียนกำหนดขึ้น

2. การแสดงบทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ ผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อนเรียนไปถึงเรื่องใดตอนใดก็ออกมาแสดงได้ทันที โดยแสดงไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เช่น แสดงเป็นบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน เป็นหมอ เป็นทหาร เป็นตำรวจ นักเรียนได้คิด ได้พูด และแสดงพฤติกรรมจากความรู้สึกนึกคิดของเขาเอง

3. การใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม ผู้สอนได้เตรียมบทมาไว้ล่วงหน้าบอกความคิดรวบยอดให้ผู้แสดง ผู้แสดง

อาจต้องแสดงตามบทบาทบ้าง คิดบทบาทขึ้นแสดงเองตามความพอใจบ้าง แต่ต้องตรงกับเนื้อหาเรื่องที่กำหนดให้

ขั้นตอนการใช้บทบาทสมมุติมีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม

ก. แจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ขณะเตรียมการสอนควรคัดเลือกเรื่องไว้ก่อนว่าถึงตอนใดจะให้นักเรียนเรียนโดยใช้บทบาทสมมุติ และอะไรคือปัญหาที่ต้องการเน้น ความคิดรวบยอดที่ต้องการคืออะไรเขียนออกมาให้ชัดเจน

ข. กำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมุติ การกำหนดสถานการณ์สมมุติต้องให้ง่ายและชัดเจน พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมุติขึ้น

ค. จัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมก่อนแสดง เช่น คัดเลือกตัวผู้แสดง ผู้สังเกตการณ์ การจัดฉาก

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง

ก. ขณะแสดง ควรให้แสดงไปตามธรรมชาติ อย่าไปขัดขึ้นกลางคัน บางครั้งผู้กำกับการแสดงอาจช่วยเหลือได้ตามโอกาส

ข. ตัดบท เมื่อการแสดงไปเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ครูอาจตัดบทได้ เพราะการแสดงนั้นได้ข้อมูลเพียงพอแก่การนำมาวิเคราะห์และอภิปราย หรือผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ครูและนักเรียนร่วมกัน ให้ผู้แสดงเปิดเผยความรู้สึกและเสนอความคิดเห็น หลังจากนั้นผู้สังเกตการณ์ได้แสดงความคิดเห็น โดยเน้นเหตุผลของการแสดงออกว่า ผู้แสดงได้แสดงท่าทางได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงความจริงเพียงใด

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

กลุ่มอาจจะเสนอแนวคิดใหม่ หรือการแสดงนั้นยังให้ผลไม่เป็นที่พอใจ อาจแสดงซ้ำได้

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวคิดกว้างขวาง จะทำให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือแนวคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้
 อย่างดี ขั้นการสรุปสำคัญมาก ต้องสรุปการแสดงทุกครั้ง

ตัวอย่าง การสอนเรื่องฟัน

ความคิดรวบยอด การรักษาปากและฟันเป็นประจำ ทำให้สุขภาพดี

จุดประสงค์ รู้วิธีการรักษาฟันให้สะอาดและคงทน

เนื้อหา การทำความสะอาดปากและฟัน

**กฎเกณฑ์ของการแสดงบทบาทสมมติ (บุญธรรม บัวทอง .
 มปป. 92 – 93)**

1. เลือกเรื่อง การเลือกเรื่องที่จะให้นักเรียนแสดงบทบาทนั้น
 ครูควรทำไปพร้อม ๆ กับขณะที่ทำการเตรียมการสอน เพราะขณะ
 เตรียมการสอนครูย่อมทราบดีกว่าเรื่องใดตอนใดควรจะให้
 นักเรียนแสดงบทบาทได้

2. เลือกผู้แสดง เมื่อครูสอนไปถึงเรื่องใด ตอนใด ตรงกับที่
 กำหนดหมายไว้ในข้อที่ (1) ก็ให้เลือกผู้แสดงโดยคำนึงถึงผู้ที่
 สัมผัสใจจะแสดงก่อน หากไม่มีผู้สัมผัสใจก็ให้เลือกตามที่เหมาะสม
 แล้วให้เวลาผู้ร่วมแสดงปรึกษาหารือจัดเตรียมการ
 แสดงทั้งคำพูดบทเจรจาตลอดจนท่าทางประกอบ ประมาณ 2 – 3
 นาที

3. เตรียมการ ก่อนจะลงมือแสดงควร เตรียมสิ่งต่าง ๆ ให้พร้อมเช่น เตรียมผู้ชม โดยนัดแนะให้คอยสังเกตตอนใดตอนหนึ่งเป็นพิเศษ เตรียมสถานที่โดยจัดฉากและเวทีแสดง ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น หน้ากากสัตว์ ครูควรจัดเตรียมมาให้ผู้แสดงเพื่อให้การแสดงสนุกสนาน ได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น หรืออาจไม่มีก็ได้

4. แสดงบทบาท ให้นักเรียน ขณะที่ครูคัดเลือกลงเมื่อแสดงบทบาทในขณะที่แสดง ควรปล่อยให้นักเรียนแสดงไปเอง ไม่ขัดขืนกลางคัน แต่ไม่ควรปล่อยให้การแสดงนั้นเยิ่นเย้อจนเกินไป ผู้ดูจะเบื่อหน่ายไม่อยากดู หาข้อสรุปไม่ได้

5. อภิปรายวิพากษ์วิจารณ์ถึงบทบาทหรือพฤติกรรมของบุคคลที่นักเรียนเข้าสวมบทบาทว่าถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

6. แสดงบทบาทซ้ำ หลังจากอภิปรายวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มแรกจบแล้วควรเปิดโอกาสให้นักเรียนกลุ่มอื่นได้จัดการแสดงบทบาทนั้นซ้ำอีก 2 - 3 กลุ่ม เพื่อให้ได้การแสดงบทบาทที่ถูกต้อง เหมาะสมจนเป็นที่น่าพอใจ

7. สรุปความรู้ นักเรียนร่วมกันคิดหาเหตุผลสรุปความรู้ที่ถูกต้อง เช่น พฤติกรรมหรือบทบาทของหมอพยาบาลคนไข้ ควรเป็นอย่างนี้ไม่ควรเป็นอย่างนั้น ครูเขียนข้อสรุปนั้นลงบนกระดาน นักเรียนอ่าน นักเรียนจดบันทึก

ประโยชน์ของบทบาทสมมติ

1. นักเรียนได้ฝึกความเป็นคนกล้าแสดงออก ส่งเสริมความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์

2. ทำให้บทเรียนน่าเรียน นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน

3. เป็นกลวิธีดึงนักเรียนเข้าร่วมพิจารณาสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา

4. ส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันคิด อภิปราย หาแนวทางแก้ไข สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและตัดสินใจได้อย่างเป็นอิสระ

5. ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และทักษะที่เป็นประโยชน์ นำไปปฏิบัติในชีวิตได้ดี

บรรณานุกรม

- จินตนา สุขมาก . เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาศึกษา
2143250 หลักการสอน. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสวนสุนันทาสหวิทยาลัย
รัตนโกสินทร์. 2530.
- ชาญชัย อินทรประวัติ . วิธีสอนทั่วไปและการสอนแบบจุลภาค .
พิมพ์ครั้งที่ 4. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา .
2522.

- บุญธรรม บัวทอง . **ทักษะและเทคนิคการสอน .** วิทยาลัยครู
สุรินทร์. สุรินทร์ : มปป.
- บุญธรรม บัวทอง . **เอกสารประกอบการศึกษา วิชา ศึกษา 131
หลักการสอน และการเตรียมประสบการณ์วิชาชีพ
ภาคปฏิบัติ.** วิทยาลัยครูสุรินทร์ : สุรินทร์. มปป.
- ปรีชา เศรษฐีธร . **หลักการสอนและฝึกฝนประสบการณ์วิชาชีพ
ภาคปฏิบัติ.** วิทยาลัยครูกำแพงเพชร : กำแพงเพชร. 2524.
- สุพิน บุญชูวงศ์ . **หลักการสอน.** วิทยาลัยครูสวนดุสิต : กรุงเทพฯ.
2530.
- อัญชลี แจ่มเจริญ . **ศึกษา 131 หลักการสอนและการเตรียม
ประสบการณ์ภาคปฏิบัติ .** กรุงเทพฯ : เฉลิมชัยการพิมพ์ .
2532.